Jaargang 115. Woensdag, 29 October 1856. No. 130.

GRONINGER COURANT.

ALGEMEEN DAGBLAD

voor de Stad en Provincie Groningen.

Bij deze Courant wordt verzonden: *Bijblad* no. 24, inhoudende: *Verslag van de handelingen van den Gemeenteraad van Groningen.*

KLAPBRUG
BIJ HET BOVENSTE VERLAAT
in de Wildervank.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS van *Groningen* brengen door deze ter kennis van de belanghebbenden, dat de **KLAPBRUG** bij het **Bovenste Verlaat** in de ***Wildervank*, van Woensdag den 29sten October** tot en met **Zaturdag den 1sten November** aanstaande, voor de PASSAGE van RIJTUIGEN zal zijn **gestremd.**

GRONINGEN, 24 October 1856.

Burgemeester en Wethouders: J. SLOT.
De Secretaris: HORA SICCAMA.

VERKOOPING VAN BOOMEN.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS der Gemeente *Groningen* maken bekend, dat Mr. **J. L. TRIP**, Rentmeester van de *Stads Veenen* en *Ter Apel*, onder hunne nadere goedkeuring en ten overstaan van Mr. **J. S. G. KONING**, Notaris te *Wedde*, op den 17den November 1856, des morgens precies te 10 uur, en volgende dagen, te *Ter Apel*, publiek zal presenteren te verkoopen, om te kappen: pl. m. **900** aldaar op Stam staande **zware EIKENBOOMEN**, welke van *Ter Apel* langs het *Stads-Kanaal* te water zullen kunnen worden vervoerd.

GRONINGEN, 27 October 1856.

Burgemeester en Wethouders: J. SLOT.
De Secretaris: HORA SICCAMA.

RAADSVERGADERING,
Woensdag den 29sten October 1856, 's namiddags te 4 uur.

NIEUWSTIJDINGEN.

NOORD-AMERIKA.

Sedert eenigen tijd heeft men vernomen, dat vele landverhuizers, die een beter bestaan in Amerika gezocht hadden, terugkeerden, omdat het verblijf aldaar in geenerlei opzigt aan hunne verwachting beantwoordde. Tot dus verre ontbrak het dienaangaande aan statistieke opgaven, en de eerste mededeeling van dien aard ontvangt men thans door middel van het tolkantoor te Liverpool. Volgens dezelve bevonden zich onder de 10,580 reizigers, welke gedurende het afgeloopen vierendeel jaars in die haven uit Amerika aankwamen, 3647 terugkeerende landverhuizers, meest Ieren, die zich weder naar hunne vroegere woonplaatsen wilden begeven.

— Van Haïti wordt gemeld, dat de consuls van Frankrijk en Engeland aan Keizer *Soulouque* eene nota hadden doen toekomen, om hem te bewegen den vrede met de republiek St. Domingo te sluiten en hem te waarschuwen, dat des noods de eskaders der twee mogendheden zich tegen alle verdere vijandelijkheden zouden verzetten; omdat een nieuwe oorlog aan de Vereenigde Staten de gelegenheid zoude aanbieden in de zaken der beide Staten te interveniëren en hunne onafhankelijkheid te bedreigen.

RUSLAND.

Uit Petersburg wordt berigt, dat tusschen de Russische en Sardinische regeringen verklaringen zijn gewisseld, volgens welke de vóór den oorlog tusschen beide landen bestaan hebbende tractaten weer in werking treden.

Men verzekert dat een besluit tot verbod van den graanuitvoer door de zee van Azof aan Keizer *Alexander* is voorgelegd geworden, doch dat de Czaar geweigerd heeft het te teekenen, om aan graaf *de Morny*, buitengewoon gezant van Frankrijk, genoegen te doen.

(De in de entrepôts der zee van Azof liggende hoeveelheden zijn onbeduidend; die der entrepôts van den Donau en in Egypte verminderen; maar sedert kort worden ook langs den Dniester en den Dnieper naar het kustland der Zwarte zee granen verzonden.)

TURKIJE.

De kwestie omtrent de bezetting der Donauvorstendommen heeft eene even gewigtige als onverwachtte wending genomen en wel ten gevolge van een besluit der Porte. De Turksche regering heeft namelijk de kabinetten van Weenen en Londen uitgenoodigd om tegen het einde dezer maand, Oostenrijk Moldavië en Wallachijë, Engeland den Bosporus te ontruimen, overeenkomstig de bepalingen van het Parijssche vredesverdrag.

Dit besluit zal gewis in Engeland groot opzien baren, dewijl men aldaar reeds schikkingen schijnt gemaakt te hebben om de zeemagt te Konstantinopel te doen overwinteren. Blijkbaar heeft men, om deze buitensporige aanspraak te doen gelden, toegestemd in de bezetting en de afscheiding der beide vorstendommen.

De *Oest. Corr.* ontkent dat zoodanig besluit der Porte tegen de verdere bezetting zou genomen zijn.

De Fransche regering heeft, volgens zeggen, van haren kant de zaak van de vereeniging der Donauvorstendommen opgegeven. Zij heeft gemeend, hoezeer dit plan haar ook toelachte, het niet te moeten doordrijven tegenover Engeland's tegenstand, die zich zoo onverwacht aan dien van Oostenrijk en van de Porte aangesloten heeft.

Hoe in de Donau vorstendommen zelve gedacht wordt over den loop van zaken, moge blijken uit de volgende zinsnede in een brief uit Jassy geschreven:

» Wij leven hier onder eene volslagen reactie: zij beheerscht de kerk en het burgerlijke bestuur, den predikstoel en de drukpers, de pen en de tong. Al wat den wensch naar eene vereeniging der twee vorstendommen levendig houdt, wordt verboden en geweerd. Nooit, zelfs niet onder de heerschappij der Russen, had het land minder vrijheid om zijne wenschen te uiten en zijne belangen openlijk te behandelen; en dat juist terwijl Europa plegtig het gevoelen des lands over de toekomstige regeling van zijn bestuur vraagt! Overal zijn zendelingen en handlangers der regering te werk om met allerlei middelen, ook door omkooping, bedrog en bedreigingen, onderteekeningen te bekomen op petitiën tegen de vereeniging van Moldavië en Wallachye, die toch den vurigen wensch der Rumanen uitmaakt."

ITALIE.

De Fransche *Moniteur* heeft officiëel medegedeeld, dat de diplomatische betrekkingen tusschen Napels en de Westersche mogendheden zijn afgebroken en dat de heer *Brenier* dit den 21sten dezer aan de Napelsche regering heeft te kennen gegeven. Wat de vloten betreft, wier voorname taak, zoo als men weet, bestaat in het beschermen der Fransche en Engelsche onderdanen, deze zullen, de Fransche te Toulon en de Engelsche te Malta blijven stationeren. Eenige vaartuigen zullen van tijd tot tijd een' togt maken naar de havens alwaar zich consuls bevinden, ten einde te zien of de veiligheid der Fransche en Engelsche residenten ook gevaar loopt. Na deze mededeeling laat de *Moniteur* volgen de diplomatische nota's die gewisseld zijn betrefiende de Napelsche kwestie.

In den eersten brief, d.d. 21sten Mei, zegt de Fransche regering onder anderen, dat de gevolmagtigden op het Parijsche congres, allen bewijzen hebben gegeven van doordrongen te zijn van gevoelens van eerbied jegens de onafhankelijkheid van andere staten, en niemand hunner heeft zelf het denkbeeld gehad om eene inmenging of eene manifestatie uit te lokken, welke aan dat beginsel afbreuk kon doen. Evenwel is het behoud van de rust in het Italiaansche schiereiland eene der wezenlijke voorwaarden van de duurzaamheid des vredes, en het is derhalve in het belang en zelfs de pligt dier mogendheden, om geene enkele poging na te laten, die den terugkeer van elke beroering in dat gedeelte van Europa kan voorkomen. Hieromtrent waren alle gevolmagtigden het eens. Om dus het gewenschte doel te bereiken, gelooft de Fransche regering, dat het Napelsche gouvernement, hetwelk op den verkeerden weg is, eene andere gedragslijn behoort aan te nemen. Het is overtollig daartoe de maatregelen aan te wijzen; dat gouvernement zal die vinden, hetzij in eene amnestie, die wijselijk begrepen en eerlijk toegepast wordt, hetzij in eene hervorming van het beheer der justitie. Tot het doen dezer stappen wordt de heer *Brenier* uitgenoodigd gemeenschappelijk te werk te gaan met den Engelschen gezant te Napels; stappen, wier eenig doel de wensch is, om bevorderlijk te zijn voor het algemeen belang, en die dus niet in het minst kunnen strekken, om de vriendschappelijke gevoelens jegens het hof van Napels te doen verkoelen.

Het antwoord, dat de Napelsche minister van buitenlandsche zaken daarop heeft gegeven, is van den 30sten Junij. Deze zegt niet te kunnen begrijpen, hoe de Fransche regering de inmenging in de Napelsche zaken, die niet toegelaten kan worden, kan regtvaardigen door het dringende der aangewezen hervormingen, zonder welke de staat van zaken in het koningrijk der Beide Siciliën een ernstig gevaar zou opleveren voor de rust van Italië. Geene enkele regering heeft het regt, zich te mengen in het binnenlandsch beheer van een anderen staat, en althans niet in het beheer der justitie. Het middel, dat uitgedacht is, om den vrede te handhaven en de revolutionnaire bewegingen te voorkomen, strekt juist om die te voorschijn te roepen, zoowel in Napels als in geheel Italië, want de rustverstoorders zouden maar al te zeer geneigd zijn om van deze ongepaste bescherming gebruik te maken. De Koning heeft ten allen tijde zijne goedertierenheid aan een groot aantal zijner schuldige of afgedwaalde onderdanen betoond, door verligting van straf of terugroeping uit hunne verbanning, en de Koning, die zelf zorgvuldig alles vermijdt wat naar eene inmenging in de aangelegenheden van een' anderen staat zweemt, is ook verder alleen regter over de behoeften van zijn rijk tot het verzekeren van den vrede, die niet gestoord zal worden, indien de onruststokers, beroofd van allen steun, bedwongen worden door de wetten en de kracht der regering.

Het tweede antwoord, dat hierop volgde, is gedagteekend den 26sten Aug., en strekt alleen om het harde, wat in de bewoordingen van het eerste antwoord vervat is, te verzachten. Daarin wordt o. a. gezegd, dat het bij de Napelsche regering nimmer heeft kunnen opkomen, om aan het Fransche gouvernement voornemens toe te schrijven, die niet overeenkomstig zijn met de waarborgen, welke het zoo dikwijls aan Europa gegeven heeft; en zoo het Fransche gouvernement in het eerste antwoord zulk eene telastlegging heeft mogen zien, dan is dit tot groote spijt der Napelsche regering, want deze heeft in den door Frankrijk verstrekten raad een nieuw bewijs gevonden van de belangstelling van Keizer *Napoleon* jegens Koning *Ferdinand*. Doch wat het tijdstip der in te voeren hervormingen betreft, gaat men zeker niet te ver, als men beweert, dat dit behoort overgelaten te worden aan het oordeel des konings, die hierin de onafhankelijke regter en tevens het meest ingelicht is aangaande de behoefte van zijn land. Hieromtrent kan wel geen verschil van gevoelen bestaan, want de mogendheden zelven hebben dit beginsel verkondigd. Verder is het overbodig te herinneren, dat het koningrijk Napels het eerst tot rust teruggekeerd is, na de treurige gebeurtenissen van het verledene, en wel zonder hulp van buiten.

Het stuk eindigt met de gewone beleefdheidsbetuiging, die men echter niet vindt aan het slot van het eerste antwoord.

Hierop heeft graaf *Walewski* aan den Franschen gezant andermaal een brief doen toekomen, gedagteekent den 10den October. Daarin wordt o. a. gezegd, dat aangezien de Napelsche regering een tweede antwoord heeft gegeven, dat wel in een verzoenender toon vervat is dan het eerste, maar in het wezen der zaak even onvoldoende, de Fransche regering in overeenstemming met die van Engeland, niet langer op denzelfden voet als vroeger de betrekkingen met den Koning van Napels kan onderhouden, weshalve de Fransche gezant gelast wordt maatregelen te nemen, om met het geheele personeel der legatie Napels te verlaten en de archieven van het gezantschap aan den Franschen consul over te geven.

Wat nu den aard dezer stukken aangaat, maakt men de opmerking, dat men in de Napelsche depèches niet dien scherpen en kwetsenden vorm aantreft, welken men vroeger daaraan toegeschreven heeft. De verklaringen zijn wel is waar duidelijk van weigerende strekking, maar zonder bitterheid in de uitdrukkingen. Aan den anderen kant doet men opmerken, dat de door de Fransche regering aangeraden hervormingen in de nota van den 21sten Mei, geenszins van dien aard waren, dat zij den Koning van Napels zoo grooten schrik behoefden aan te jagen. Vreemd vindt men ook de verklaring van den Napelschen minister van buitenlandsche zaken *Carafa*, in zijne depèche van den 30sten Junij, dat de Koning van Napels, die zich, volgens dien minister, steeds zeer goedertierend heeft betoond, zich voortaan belemmerd zal vinden, om aan de inspraken van zijn hart gehoor te geven, bevreesd als hij zoude zijn, dat hij aan vreemden dwang toegaf.

Zoo als thans blijkt, heeft de heer *Brenier* Napels reeds verlaten.

In dezen staat van zaken, na het afbreken der diplomatische betrekkingen, blijft het de vraag, welke gedragslijn de Koning van Napels zal aannemen om eene toenadering der wederzijdsche belangen tot stand te brengen. Hieromtrent heerschten tot dusver twee gevoelens. Volgens het eene, zoude Koning *Ferdinand* verlangd hebben, dat het geschil gebragt werd op het congres te Parijs; volgens het tweede, zoude Koning *Ferdinand* alleen aan Oostenrijk verklaard hebben, dat hij niet zoude weigeren, om zich op dat congres te doen vertegenwoordigen, ten einde zijne regten te verdedigen, zoo namelijk Sardinië hiertoe uitgenoodigd werd. Hierbij komt nog eene derde lezing, volgens welke de Napelsche regering ten stelligste zoude weigeren de bevoegdheid der groote Europesche mogendheden of liever de, namens die mogendheden vergaderde diplomaten te erkennen, en zoude zij alzoo ook weigeren, zich op dat congres te doen vertegenwoordigen, al werd zij hiertoe uitgenoodigd.

De Koning van Napels houdt voortdurend zijn verblijf te Gaëta; hij moet tot zelfs aan zijne broeders verboden hebben een gesprek over de politieke aangelegenheden te beginnen. De Koningin houdt zich zorgvuldig bezig de geestdrift der lazaroni op te wekken en gaande te houden. De kroonprins schijnt geheel en al ter zijde gesteld te worden. Niettegenstaande al de voorzorgen van het bewind om de Napelsche bevolking geheel onkundig te laten van hetgeen in de politieke wereld omgaat, heeft het gerucht van de terugroeping der Fransche en Engelsche gezanten zich met onbegrijpelijke snelheid verspreid en verwachtte men elk oogenblik hen te zien vertrekken. De algemeene stemming is zeer gunstig en opgewekt, op het platte land echter nog meer dan in de hoofdstad.

SPANJE.

Het officiële dagblad bevat drie besluiten, welke *Narvaez* eer aandoen, en door zijn' voorganger zeer onbehendig zijn vergeten: 1) de amnestie aan allen, die in het geheele rijk zich in Julij l.l. aan oproer hebben schuldig gemaakt en welke reeds op den verjaardag der Koningin verwacht werd; 2) een besluit, hetwelk de belooningen, ambten en graden in Junij en Julij 1854 verleend, weder van kracht maakt, en 3) het bevel aan de vertegenwoordigers in het buitenland, om passen af te geven aan alle Spaansche onderdanen, die om staatkundige redenen naar buitenslands zijn geweken, onder welke vrijgevigen maatregel ook zijn begrepen de Carlisten die de Koningin willen erkennen. Hetzij ten gevolge van deze besluiten, hetzij van de aanvallen in het geheim door de geestelijkheid tegen het kabinet gerigt, begint de publieke opinie voor hetzelve gunstiger gestemd te zijn; de geestelijke partij verliest terrein, en de positie van *Narvaez* is eenigzins verbeterd.

Men spreekt dan ook van eene poging tot toenadering tusschen het kabinet en de verschillende afdeelingen van de gematigde partij, ten einde te beter aan den alles overwegenden invloed der geestelijkheid aan het hof te kunnen weerstand bieden. Men twijfelt aan de opregtheid dezer toenadering; de vrees alléén zou ze doen tot stand komen, en zoodra het gevaar minder dreigend schijnt, is het ook te verwachten, dat de oude veeten weder de bovenhand zullen nemen.

DUITSCHLAND.

Het Pruissische ministerie van financiën beraamt een maatregel tot verbetering van den staat der ambtenaren, wier jaarwedden tot in den middelbaren stand toe, wegens de veranderde geldswaarde en de duurte der levensmiddelen, naauwelijks toereikend zijn om een kommerlijk bestaan te verzekeren. Deze tijding komt waarschijnlijk voor, daar de kamers reeds de noodzakelijkheid van den maatregel erkend. vele andere Duitsche staten dien reeds ingevoerd hebben, en men niet aannemen kan, dat men in Pruissen achterblijven zal met de verbetering van het lot van eenen stand, die een zoo wezenlijken steun van den staat uitmaakt.

— Het gebrek aan woningen doet zich ook te Berlijn evenzeer als te Parijs, gevoelen, maar de oorzaken zijn verschillend. In Parijs is de hoofdoorzaak, dat zoo vele huizen zijn afgebroken, hier daarentegen ligt de oorzaak in den achteruitgang van den burgerstand, welke thans van lieverlede de arbeiderswoningen betrekt, zoodat deze geen onderkomen hebben. De eigenaars der kleine woningen geven de voorkeur aan bewoners die vroeger in grootere huizen hebben gewoond, omdat zij beter staat op de huurpenningen kunnen maken.

— Uit eene goede bron verneemt men dat de Paus niet zeer voldaan is over Oostenrijk, dat de practische gevolgen van het concordaat zooveel mogelijk zoekt te ontduiken. Het hof van Rome wil dat de Oostenrijksche regering de voorstellen der te Weenen vergaderd geweest zijnde bisschoppen kracht van wet geve, en vooral, dat het godsdienstig onderwijs in geheel Oostenrijk uitsluitend onder toezigt van het episcopaat geplaatst worde.

NOORWEGEN.

Uit Christiania wordt van den 10den dezer berigt: » Reeds in de eerste week van deze maand zijn de eerste voorboden van den winter in het Scandinavische vasteland waargenomen, en sneeuw en vorst hebben de ingezetenen voor en in den oogst schrikkelijk overrompeld, daar het grootste gedeelte van de veldvruchten nog onrijp en ongemoeid staat. Van alle kanten hoort men deswege jammerklagten. In den nacht van den 7den dezer had men aan den Dram 2 à 3° koude, welke aan het onrijpe koren welligt den dood veroorzaakt heeft. In de bergdalen viel sneeuw in plaats van regen, en volgens berigt van eenen reiziger, lag in Numedal eene halve el diepe sneeuw, waaruit de korenhalmen uitstaken. Ook het noorderlicht komt dit jaar te vroeg bij ons. In den nacht van den 26sten September scheen het sterk in het N. N. W."

GROOT-BRITTANJE.

De Koningin heeft, in eene geheime raadsvergadering, de verdaging van het Parlement tot op den 16den December bepaald. Eene verdere verdaging wordt waarschijnlijk geacht, en men gelooft vrij algemeen, dat het Parlement niet voor de maand Februarij zal bijeenkomen, tenzij er iets onverwachts gebeure.

— In de vorige week is te Dublin het sedert lang voorbereide feest gegeven, ter eere van de troepen die aan den oorlog in de Krim hebben deelgenomen. Daarbij zijn omstreeks 3200 van onderscheidene, thans in Ierland garnizoen houdende corpsen, allen met de Krim-medaille versierd, in een daartoe ingerigt gebouw rijkelijk onthaald. De genuttigde geregten bestonden uit 175 stukken gebraden rundvleesch, 175 schapenbouten, 175 hammen, 200 ganzen, 200 kalkoenen, 450 pastijen, 260 plum-puddings, 350 ponden brood, 7000 ponden aardappelen, 3500 flesschen wijn en even zoovele kwart-flesschen porter-bier.

Het op den 31sten dezer te Edinburg in het gebouw der korenbeurs aan de Krim-helden te geven feestmaal, zal ingerigt zijn voor 1420 gasten; daarenboven zal er ruimte zijn voor een groot aantal toeschouwers.

FRANKRIJK.

De uitval van den *Moniteur* tegen de Engelsche dagbladpers heeft algemeen sensatie verwekt, vooral echter in de hoofdstad, waar men over het algemeen onbewust was van de vijandelijke stukken door de Engelsche dagbladen tegen *Napoleons* regering opgenomen, en waar men dus verrast was door de krachtige taal tegen die bladen. De lezer oordeele zelf over den inhoud van dat artikel, 't welk luidt als volgt:

» Sedert eenigen tijd hebben verscheidene organen der Engelsche drukpers het er vooral op toegelegd om zich over de Fransche regering op eene lasterlijke wijze uit te laten, die te schandelijker is, omdat zij onder den sluijer der naamloosheid geschiedt, waardoor het niet mogelijk is om daarop, anders dan met een verachtend stilzwijgen, te antwoorden. Wij weten, hoe groot de eerbied is, welke men in Engeland koestert voor de vrijheid van de drukpers; indien wij alzoo de aandacht op deze en dergelijke buitensporigheden vestigen, dan geschiedt zulks alleen bij wijze van een beroep op het gezond verstand en de belangelooze eerlijkheid van het Britsche volk, ten einde hetzelve als het ware te waarschuwen tegen een stelsel 't welk, door het schokken van het vertrouwen tusschen twee regeringen, aanleiding zou kunnen geven tot het verbreken van den band die twee volkeren vereenigd houdt, welker alliantie de beste waarborg is voor den vrede der wereld."

Men meent echter te weten, dat deze aanval minder gerigt is tegen de groote bladen, die meestal toch min of meer onder den invloed der regering staan, dan wel tegen die van den tweeden rang, die, geheel onafhankelijk, de vrijheid is gelaten, om naar eigen meening te oordeelen.

De Londensche *Globe* beantwoordt dat artikel met onder anderen te zeggen, dat de Britsche regering geen den minsten invloed of gezag over de Engelsche drukpers kan uitoefenen, vermits deze eene louter partikuliere onderneming is en het geschrijf der dagbladen dus geheel aan het besef van behoorlijkheid van derzelver eigenaars is overgelaten.

— De spoedige heropening van de Parijsche conferentiën is in den laatsten tijd meer in twijfel getrokken, omdat Engeland nog niet goed daartoe besluiten kan. Naar het schijnt, vreest lord *Palmerston*, dat bij de bespreking der grensscheiding van Rusland, Frankrijk zich ten gunste van dien staat zal verklaren, zoodat de invloed van Engeland, dien het tegenwoordig door zijne bedreigingen tegen Rusland uitoefent, zou verloren

gaan. Ook Oostenrijk is geen vriend van conferentiën waarin de beraadslagingen over Italië, aan het Sardinische kabinet weder de gelegenheid zou geven, zijnen haat tegen de Oostenrijksche politiek aan den dag te leggen.

— De Keizer en de Keizerin bevinden zich tegenwoordig op hun buitenverblijf te Compiègne en houden zich daar, wat den eersten betreft, bezig deels met staatszaken, deels met jagtpartijen. Donderdag l.l. is daar de eerste ministerraad onder voorzitting van den Keizer gehouden. Voor de jagtpartijen, waaraan slechts een 80tal uitverkorenen deelnemen, is de kleederdragt van *Lodewijk XV* aangenomen. De Keizer en de genoodigden dragen een driekant steekje, met goud geborduurden rok, korte broek en gerimpelde rijlaarzen. De dames verschijnen, als zij te paard stijgen, mede met het driekante steekje, geborduurde rijkleederen en gepoederd haar. Wat deze aangaat, zoo moet haar volgens de beschrijvingen deze kleeding zeer goed staan; daarentegen rijmen de krijgshaftige gezigten der generaals *Canrobert*, *Bosquet* en *Pélissier* slecht met de verwijfde moden van het hof van *Lodewijk XV*.

— Aan het uitvoerige rapport van den minister van oorlog aan den Keizer, waarvan wij in ons vorig nommer melding maakten, ontleenen wij het volgende: Het geheele aantal troepen, die naar de Krim gezonden werden, bedraagt 309,260 man; het geheele verlies van het leger 67,056 man aan gesneuvelden of aan typhus, cholera en andere ziekten overledenen, en 2173 man aan vermisten of gevangenen. Uit het Oosten teruggekomen naar Frankrijk en Algerie, zijn slechts 227,135, derhalve 12,904 man minder dan het verschil tusschen het getal vertrokkenen en verliezen bedraagt. Het grootste gedeelte der paarden is uit de Krim naar Turkije gebragt en aan de Turksche regering overgelaten. Omstreeks 9000 van de 41,974, die afgezonden waren, zijn naar Frankrijk of Algerie teruggebragt. Het artillerie-materiëel, waarover het Oostersche leger beschikte, omvatte 1676 vuurmonden van allerlei kaliber, 2083 affuiten, 2740 wagens, 2,128,000 projectilen, 4 millioen kilogr. buskruid. De artillerie rigtte op, wapende en bediende gedurende het beleg 118 batterijen, waartoe gevorderd werden 800,000 aardzakken 50,000 schanskorven. Zij heeft meer dan 1,100,000 kanonschoten gedaan en meer dan 3 millioen kilogr. buskruid verschoten. Bij de inneming van Sebastopol was het artilleriepark nog voor elk stuk geschut van 800 à 900 schoten voorzien; slechts ongeveer 40 vuurmonden waren onbruikbaar.

Het naar Frankrijk teruggebragte materiëel kan op 50 millioen kilogr. geschat worden, waarvan 38 millioen kil. Fransch materiëel en 12 mil. kil. Russisch materiëel. De keizerlijke armee heeft, zonder dat zij de haar gestelde diensten verzuimde, voor de krijgstransporten bijgedragen als volgt: 11 gemengde linieschepen en linie-stoombooten; 21 zeil-linieschepen; 19 zeilfregatten; 24 gemengde en zeil-transportschepen; 19 stoomfregatten; 21 korvetten en adviesjagten; in het geheel 186 schepen, die 903 vaarten gedaan en alleen voor het landleger heen en weder vervoerd hebben 275,780 man, 4266 paarden en 116,661 ton materiëel. De Engelsche regering heeft den Keizer 8 schepen der koninklijke marine en 42 van de admiraliteit gehuurde koopvaardijschepen ter beschikking gesteld en deze hebben in het geheel 38,353 man, 1972 paarden en 6624 ton materiëel naar het Oosten vervoerd. Het oorlogsbewind heeft in de jaren 1854 en 1855 in het geheel 66 stoombooten en 1198 zeilschepen, van allerlei grootte, gebouwd.

— De *Echo de Perigueux* verhaalt in vollen ernst en wijdt eene geheele kolom aan de bijzonderheden van het voorval, dat eene dame te Bergerac, die een crinolinen rok droeg, door eene windvlaag hoog in de lucht is opgenomen en duizend ellen verder is nedergekomen!

— Volgens te Marseille aangebragte berigten, heeft er op de eilanden Malta en Rhodus, zoomede in Egypte, eene vreeselijke aardbeving plaats gehad.

BELGIE.

De hoogleeraar *Brasseur* te Gent heeft Vrijdag zijn' cursus over het natuurregt aan de hoogeschool begonnen. Even als de hoogleeraar *Laurent*, heeft hij dien geopend met eene rede waarin hij alle beschuldigingen, in den bekenden herderlijken brief van den bisschop van Gent tegen hem ingebragt, op den voet gevolgd en wederlegd.

In het begin der week heeft de heer *Wocquier*, hoogleeraar in de wijsbegeerte aan dezelfde hoogeschool, insgelijks de opening van zijn' cursus doen voorafgaan door eene rede waarin hij openlijk geprotesteerd heeft tegen de overdrevene eischen van de bisschoppen.

NEDERLAND.

Tweede Kamer der Staten Generaal.

Het wets-ontwerp tot vaststelling van het Vde hoofdstuk der staatsbegrooting voor 1857 (*Binnenl. Zaken*) heeft bij het onderzoek in de afdeelingen der Kamer tot verschillende beschouwingen en bedenkingen aanleiding gegeven.

Vele leden maakten aanmerking op het steeds hooger wordende eindcijfer. Anderen zagen daarin geen bezwaar, omdat dit hoofdzakelijk veroorzaakt wordt door posten welke regtstreeks tot stijving der schatkist medewerkten, zoo als voor telegraphie, enz.

Verscheidene leden hebben inlichting verlangd nopens de inzigten der Regering ten aanzien der spoorwegen. Men vraagt, of er concessiën zijn verleend en welke; of de Regering daarbij te werk gaat naar een vast beginsel; of reeds voorwaardelijk ondersteuning is toegezegd, en in welken vorm; te weten, in eene dadelijke bijdrage, of in een waarborg van renten.

Sommige leden vonden het besluit omtrent de benoeming der staatscommissie tot onderzoek naar de gevolgen, welke de doorgraving der landengte van Suez voor onzen handel en scheepvaart kan hebben, voorbarig, omdat de doorgraving nog niet gereed was, en omdat de gevolgen van zulk een' ommekeer in den handel, als door die groote onderneming tot stand zou komen, niet vooraf te berekenen waren. Door andere leden werd geoordeeld, dat in vroegere jaren welligt te weinig in dien geest is gedaan.

Ook de benoeming der commissie om het landbouw-onderwijs in Nederland te onderzoeken, vond geen algemeenen bijval.

Tegen het ten einde loopen van de vorige zitting der Staten Generaal werd eene nieuwe wet op de nationale militie ingediend, welke echter geheel onbehandeld moest blijven liggen. Gaarne zou men weten, of zulk eene wet spoedig op nieuw zal worden ingediend, alsmede die op de sterkte en inrigting der schutterijen.

De indiening eener geneeskundige staatsregeling wordt met verlangen te gemoet gezien. De wet welke over dit onderwerp in België bestaat, wordt ter navolging aanbevolen.

Ook aan eene wet op de uitoefening der veeartsenijkunde bestaat behoefte, en vraagt men eene spoedige regeling dier zaak.

De Regering wil verscheidene buitengewone hoogleeraren tot gewoon hoogleeraar bevorderen en vraagt, dien ten gevolge, eene vrij belangrijke som meer over 1857 ten behoeve van het hooger onderwijs aan, dan over 1856 werd toegestaan. Op zich zelve zijn die bevorderingen welligt niet af te keuren. Al ware dit echter het geval, moet het onraadzaam geacht worden, in het hooger onderwijs al meer en meer elementen te brengen, die bij eene eindregeling welligt niet behouden zullen kunnen blijven.

Na al wat daarover in het vorige jaar is voorgevallen, heeft het bij de groote meerderheid geen aangenamen indruk gemaakt, dat niet alleen de Delftsche akademie van de begrooting geheel is weggelaten, maar zelfs in geen der overgelegde stukken een enkel woord over die instelling voorkomt.

Wat den bouw eener sterrewacht te Leiden, geheel of grootendeels op rijks kosten betreft, werd door eenige leden aangemerkt, dat die maatregel, zoo lang de groote zaak van het hooger onderwijs niet geregeld is, als voorbarig kon worden beschouwd; door anderen werd de twijfel geopperd, of het voordeel, dat de wetenschap onder ons nevelachtig luchtgestel uit deze inrigting trekken zal, wel kon opwegen tegen de daarvoor te brengen geldelijke offers; waartegen echter werd aangevoerd, dat, onafhankelijk van alle andere beschouwingen, Nederland althans ééne op groote schaal ingerigte sterrewacht behoort te bezitten.

Enkele leden blijven de opheffing der koninklijke akademie van wetenschappen verlangen, die, huns inziens, weinig nut sticht en niet aan de verwachting beantwoordt.

Naar veler schatting kan de proef om, door eene blijvende commissie onderzoek naar de geologische gesteldheid van Nederland te laten doen, als mislukt worden beschouwd. Men zou daarom gaarne die geheele zaak van de begrooting zien verdwijnen.

Men wenscht met de resultaten te worden bekend gemaakt, welke de internationale ruiling van voorwerpen van wetenschap en kunst, waarin de heer *de Vattemare* betrokken is, tot nu toe heeft opgeleverd.

Uit het voorloopig verslag over het XIde hoofdstuk (*Koloniën*) blijkt, dat men algemeen den minister heeft willen doen opmerken dr noodzakelijkheid eener spoedige indiening van de bij art. 60 bedoelde wet, zonder welke de regering, naar goedvinden, over millioenen schats kan blijven beschikken. — Het Indisch pensioen-stelsel is als beginselloos en aanleiding gevende tot partijdigheid voorgedragen, doch ook tegen deze bedenkingen verdedigd.

Tot den minister zijn een aantal vragen gerigt betreffende het bedrijf in Indië, o.a. wegens den verkoop van producten op Java, met het oog op de behoefte van Australië. Te dien aanzien is reeds opgemerkt, dat de uitkomst heeft bewezen, dat daar te lande reeds veel meer producten aan de markt zijn gebragt, dan Java en Australië gezamenlijk behoeven.

Ten aanzien van de W.-Indiën hebben vele leden gewenscht, inlichting te bekomen nopens de beteekenis van de toegezegde »hervorming van den toestand der slaven", met betuiging van de ernstige hoop, dat daarmede »vrijverklaring" wordt bedoeld, en men nog in deze zitting een ontwerp aan de Kamer zal voordragen. Tevens verlangt men te worden onderrigt van de genomene maatregelen om het lot der slaven te verbeteren en van de uitwerking daarvan.

's GRAVENHAGE, 27 October.

De leden van de Tweede Kamer der Staten Generaal zijn ter hervatting der werkzaamheden opgeroepen tegen den 10den November e.k.

— Ten behoeve der slagtoffers van de rampen die het eiland Groot-Sangir, in Neêrlandsch-Indië, hebben getroffen, is bij het depart. van koloniën van verschillende personen ontvangen eene som van *f* 2438.79.

— In het nabijgelegene Rijswijk had Zaturdag morgen eene treurige plegtigheid plaats. Het stoffelijk overschot van Neêrlands volksdichter bij uitnemendheid werd aan den schoot der aarde toevertrouwd.

Tollens heeft zijne aardsche loopbaan volbragt! Hoe hij die volbragt heeft, hoe hij zijne heerlijke gaven steeds dienstbaar maakte aan de uitbreiding van het gebied van deugd en waarheid, van opwekking tot vaderlands- en menschenliefde, geheel het volk weet het, wiens zanger hij was in den volsten zin. Tot in de laatste dagen zijns levens werkzaam, bleef zijn harte jong, en nu hij van 't vaderland is gescheiden om op te gaan tot dat hoogere vaderland, waar zijn geest, zijne innige overtuiging hem henen wees, zullen nog immer bij den tijdgenoot, en gewis ook bij het nageslacht, zijne zangen weêrklank vinden, »zoo lang er één hart openstaat voor den ziel- en zinverkwikkenden toon, die ons uit zijne gedichten tegenklinkt." Eene maand geleden (den 24sten September), mogt hij den zesenzeventigsten verjaardag zijner geboorte vieren en bleek hem op nieuw de innige belangstelling en hoogschatting, welke hij van nabij en van verre mogt ondervinden. en die hij zoo ruimschoots verdiende, hetzij men lette op den invloed, dien hij op Neêrlands bevolking meer dan eene halve eeuw heeft uitgeoefend, hetzij men nagaat, hoe hij, tot zijne laatste dagen, gearbeid heeft aan de verrijking van het vaderland met eene poëzij vol frischheid en eenvoud, vol gevoel en gemakkelijkheid van uitdrukking, welke den dichter den dank deden inoogsten van zijne landgenooten, de bewondering van onbevooroordeelde buitenlanders.

Den zanger van Neêrlands duin- en zeetafereelen, van den lof van *Coster's* vinding, van de geliefkoosde romancen en balladen, van de overwintering in het Noorden, de liederen der weldadigheid, van de ontgloeijende taal in 1830—1831, en bovenal van Neêrlands volkslied, dat op de lippen van ouderen en jongeren zweeft, dien zanger zij de erkentelijkheid des volks bij zijne geopende groeve; later geslacht zal die erkentelijkheid beamen, want *Tollens'* poëzij was »edel en heilig!"

De lijkstoet getuigde hoe *Tollens* hoog werd geacht. Eene talrijke schare van belangstellende vrienden en menig vertegenwoordiger der schoone kunsten bewezen de laatste eer aan het stoffelijk omhulsel van den dierbaren ontslapene.

Toen het lijk op de baar bij het graf was geplaatst, nam de heer *S. J. van den Bergh* het woord en sprak eenige warme dichtregelen uit, waarin hij aan zijn overleden vriend een vaarwel toeriep, dat getuigde, hoe innig hij den overledene had lief gehad.

Daarna sprak de heer *Moltzer*, pres. van de regtbank te Leiden, een woord van ingenomenheid met den man, die zoo voortreffelijk volkszanger was geweest en die als Christen gestorven was, zoo als men hem uit zijne zangen had leeren kennen. Nu sprak de heer *Bennink Jansonius* eenige dichtregelen uit, welke bij het vernemen van *Tollens'* dood, uit zijne pen waren gevloeid. De heer *Withuis* bragt daarna, in bezield proza, hulde aan den grooten afgestorvene en drukte de hoop uit, dat men op dit graf een gedenkteeken zou zien verrijzen, geëvenredigd aan de achting en liefde, welke men den overledene had toegedragen.

Ten slotte bragt de heer *Klein*, ingezeten van Rijswijk, nog hulde aan den afgestorvene, die niet slechts een groot, maar ook een goed man is geweest.

— Uit Luxemburg wordt per telegraaf van den 27sten dezer gemeld, dat door de wetgevende kamer, na eene discussie gedurende twee dagen, het ontwerp-adres op de troonrede van den Prins-Stedehouder, met 31 tegen 15 stemmen is aangenomen, ondanks de pogingen van de ministers om de beraadslaging betrekkelijk de zinsnede der wijziging van de constitutie tot na een nader onderzoek uit te stellen.

(Zooals in ons vorig nommer is medegedeeld, wordt in dit zeer ernstig adres, als 't ware geprotesteerd tegen eene wijziging der constitutionele vrijheden, en daarbij verklaard, dat de Duitsche Bondsvergadering ook in Luxemburg kan dulden, wat in Limburg van hare zijde niet wordt bemoeijelijkt.)

AMSTERDAM, 27 October.

Heden te 1 uur heeft de heer *A. D. Loman*, beroepen hoogleeraar aan het Ev.-Luth. seminarium alhier, deze betrekking aanvaard door het houden eener plegtige redevoering in de groote gehoorzaal der doorluchtige school, *de germani theologi humanitate* dat is, over de humaniteit van den echten theoloog.

— De Nederlandsche ingenieur, de heer *Conrad*, voorzitter der internationale commissie voor de doorgraving der landengte van Suez, is te Weenen aangekomen. Hij verlangt zich te verstaan met den Oostenrijkschen commissaris, den heer *Negrelli*, door welken hij is voorgesteld aan de ministers *von Brück* en *von Toggenburg*.

De heer *Conrad* zal zich den 27sten te Triëst naar Alexandrië inschepen, waar hij den heer *de Lesseps* zal afwachten. Na diens aankomst zal het geheele ontwerp der doorgraving aan het oordeel van den Onderkoning van Egypte worden onderworpen, welke laatste onmiddellijk daarop van de Porte magtiging zal verzoeken om met de onderneming aan te vangen.

ENSCHEDE, 25 October.

Eene commissie, bestaande uit twee Fransche ingenieurs en een ingenieur van den waterstaat, is van den 16den dezer tot heden bezig geweest met het opmeten, waterpassen en opnemen van het terrein voor eenen spoorweg van Westervoort over Enschedé naar de Hannoversche en Pruissische grenzen in de rigting van Rheine, en heeft dat werk heden ten einde gebragt.

Ook verneemt men dat het voor de concessie vereischte waarborg-kapitaal, ter som van *f* 100,000, is gestort, zoodat er thans meer vooruitzigt bestaat op eene spoedige uitvoering van het plan.

ZWOLLE, 27 October.

Uit Kampen wordt geschreven, dat, volgens berigt uit 's Gravenhage, het plan voor het traject van den spoorweg van Utrecht tot Sneek euz., op de volgende wijze als het beste en kortste plan is goedgekeurd en onderzocht zal worden.

De spoorweg zal uitgaan van Utrecht en loopen over Amersfoort, Harderwijk en Elburg tot Kampen, verder geheel langs het Kamper Eiland en van daar op Blokzijl of de Kuinre, al naar de opnemingen zullen doen zien welke de minst kostbare weg is, en voorts van Blokzijl of Kuinre naar Sneek enz.

Het werk moet in den tijd van 5 jaren kunnen tot stand komen en de begrooting zes millioen guldens zijn.

Verder berigt men dat van de Kamper nieuwstad door Kamperveen een arm op Zwolle zal loopen.

LEEUWARDEN, 23 October.

Door burg. en weth. is heden aan den raad ingediend het gevraagde nadere rapport ten aanzien der jongste voordragt tot heffing eener plaatselijke directe belasting, gegrond op de huurwaarde der woningen van de belastingschuldigen, die door ged. staten met bedenkingen is teruggezonden. Burg. en weth. stellen thans voor, die voordragt in nadere overweging te nemen en terug te keeren tot de eerste voordragt, waarbij de werkelijke inkomsten, volgens eigene aangifte, tot grondslag zijn aangenomen, met die wijziging echter, dat de keus worde gelaten, om òf zelf het inkomen aan te geven of ten aanzien van het bedrag daarvan zich in eene der daarvoor aangewezene klassen te rangschikken, alles onverminderd eene beoordeeling door het gemeente-bestuur, of zich (behoudens reclame) door burg. en weth. te laten classificeren. Voor het geval dat dit punt niet wordt aangenomen, worden verscheidene andere alternatieve voorstellen gedaan. Het rapport zal gedrukt en later behandeld worden.

GRONINGEN, 28 October.

Volgens art. 64 der provinciale wet, wordt Dingsdag den 4den November e.k. de gewone wintervergadering der staten van deze provincie geopend.

— Even voor het afdrukken dezer is er een hevige brand uitgebarsten bij den schoorsteenveger J. W. BALLI, aan de Vischmarkt alhier. Nog vóór eene brandspuit op de plaats des onheils aanwezig was, stond reeds dit huis in volle vlam en had het vuur zich ook reeds medegedeeld aan het daarnaast gelegene huis van den heer DE HOSSON.

— Gisteren morgen omstreeks 10 uur kwam de diligence van den ondernemer EVERS deze stad binnen en verloor bij de Poelepoortenbrug gekomen een rad, waardoor de wagen kantelde, niet alleen tot grooten schrik van de passagiers in dien wagen gezeten, die trouwens met dien schrik en eenige kneusingen vrijkwamen, maar ook met het ongelukkig gevolg, dat R. VOS, veehandelaar te Veendam, die bij den voerman op den bok zat, er afstortte en zijn regterbeen brak. Hij is naar het akademisch ziekenhuis vervoerd en bevindt zich naar omstandigheden vrij wel.

— Bij het onderzoek 't welk gisteren door den rijks-veearts J. C. BILLROTH naar den toestand van het rundvee van D. R. VAN BRUGGEN te Hoogemeeden, gem. Aduard, werd ingesteld, bevond deze, dat weder eene melkkoe, 3½ jaar oud, blijkbaar door de besmettelijke longziekte was aangetast. De koe is niet gedood, maar op den stal geplaatst en worden nadere bevelen ingewacht hoe met dat dier gehandeld moet worden.

De runderen van VAN BRUGGEN zijn niet ingeënt, hoewel de eigenaar anders wel voor het toepassen dier kunstbewerking op zijn vee was, en tot dat einde eene verklaring had geteekend, dat het vee op last van ged. staten dezer provincie mogt worden ingeënt.

Wenschelijk, in het algemeen belang, zal het echter zijn, dat voor en aleer zich de besmetting onder deze runderen nog meer algemeen mogt verspreiden, tot de inënting worde overgegaan, daar het anders ligt kan geschieden, dat dit heilzame voorbehoedmiddel hier te laat wordt aangewend.

— De gemeenteraad van Middelburg heeft besloten om, even als die van Amsterdam, een adres aan den Koning in te dienen, strekkende om afstand te erlangen van de personele belasting van het rijk ten behoeve der gemeente.

Bij den gemeenteraad van 's Hertogenbosch is een adres ingekomen, door meer dan duizend personen onderteekend, waarin op aangevoerde gronden verzocht wordt »terug te komen op het besluit, waarbij de belasting op het gemaal als eigen middel is opgeheven, en tot herstel dier belasting de noodige maatregelen te nemen, met wijziging, en zoo mogelijk afschaffing van den thans bepaalden hoofdelijken omslag."

Een nieuwe handelsweg.

Reeds meermalen hebben wij op de snelle en ontzaggelijke uitbreiding van Chicago, de hoofdplaats van de westelijke Staten van Noord-Amerika, gewezen, van die stad die voor 20 jaren nog niet bestond of ten minste slechts weinige inwoners telde, welke hunne behoeften in naburige plaatsen moesten inkoopen en die thans, met eene bevolking van meer dan honderd duizend zielen, de groote stapelplaats is voor den graanhandel van geheel de wereld. Een nieuw bewijs van het uitgebreide verkeer dier stad vinden wij in de volgende officiële cijfers dezer dagen openbaar gemaakt. Van Mei tot December 1855 liepen in Chicago binnen 634 raderstoombooten, 535 schroefstoombooten, 257 barkschepen, 704 brikken, 4550 schooners, enz., met 1,608,845 tonneninhoud.

Onlangs maakten wij melding van het eerste schip dat direct uit Chicago met 16,000 bushels granen belast in Engeland was aangekomen. Reeds zijn vier andere schepen voor eene directe en regelmatige verbinding met Engeland in aanbouw, en er is geen twijfel aan, of reeds in een' niet ver verwijderden tijd zal schier geen dag voorbijgaan zonder dat schepen van daar uit direct naar eene der Europesche havens de reis aanvaarden.

Vooral voor Nederland moet deze zaak van het uiterste gewigt worden beschouwd. Chicago toch, gelegen aan den zuidwestelijken oever van het meer Michigan, maakt het middelpunt uit van die staten, waar de Nederlandsche landverhuizers zich ten grootsten getale hebben nedergezet.

Aan den westelijken oever van genoemd meer in Wisconsin liggen onderscheidene Nederlandsche volkplantingen, als: Milwaukee, Sheboygan, en anderen. In den staat Michigan, langs den oostelijken oever van het meer, tellen de Nederlandsche volkplantingen, hoezeer eerst sedert 1847 aangelegd, reeds eene bevolking van nabij tienduizend zielen.

Als men nu bedenkt, dat de Nederlander ook in die streken zijne vlijt, werkzaamheid en eerlijkheid niet heeft verzaakt en zich vooral op den landbouw heeft toegelegd; als men verder nagaat, dat de Vereenigde Staten, welke rondom het meer Michigan zijn gelegen, reeds eene bevolking telden niet ver beneden die van Nederland, dan kan gerust worden verzekerd, dat zich een nieuw verschiet voor den Nederlandschen handel opent. Zoude er toch niet van Chicago een regtstreeksch handelsverkeer met Nederlandsche havens kunnen worden geopend? Thans reeds zijn de vooruitzigten voor zoodanigen handel uitlokkend en veelbelovend, en daarop is het, dat wij den landgenoot hebben willen wijzen.

AAN- en HERBESTEDINGEN.

GRONINGEN, 27 October.

Heden morgen had alhier in het raadhuis de aanbesteding plaats van het verrigten van eenige werkzaamheden aan de Ooster-stadsschool in de St.-Jansstraat, met bijlevering van de vereischte bouwstoffen, enz.; ingeschreven voor *f* 1145, *f* 1089, *f* 1080, *f* 979, *f* 869 en *f* 758,50, zijnde het laatste van G. RIGA, te Groningen.

Mede had dezen morgen aan het provinciaal gouvernement de herbesteding plaats van het beplanten van den grindweg van Onderdendam naar Uithuizen, tusschen de Eekwerdertil en Uskwert. Hierop was ingeschreven door J. A. DOEDENS, te Uithuizermeeden, voor *f* 720 en K. J. LINDEMULDER, te Midwolda, voor *f* 599,90.

Nog had op dezelfde plaats de aanbesteding plaats van het doen van eenige herstellingen aan de zeeweringen wederzijds Delfzijl; ingeschreven door W. W. DELKEN voor *f* 3392, J. ROTTINGHUIS *f* 3380, H. K. VAN BUUREN *f* 2980, J. F. SCHERPHUIS, *f* 2979, en H. ZANTMAN *f* 2949; allen aannemers, wonende te Delfzijl.

LETTERNIEUWS.

De Kunstkronijk. Uitgegeven *ter aanmoediging en bevordering der schoone kunsten.* Achttiende jaargang. Te *Leiden* bij A. W. SIJTHOFF.

Volgaarne vestigen ook wij de aandacht onzer lezers op het nieuwe leven hetwelk de Kunstkronijk met haren achttienden jaargang, en door de verandering van redactie en uitgever is ingetreden. Deze stelden zich, blijkens hun programma, voor, de Kunstkronijk terug te voeren tot hetgeen zij altijd moet blijven, wil zij hare geschiedenis en haar doel niet verloochenen – het orgaan te zijn van de kunst in Nederland; de uitdrukking van hetgeen zij beoogt en in het leven roept; het middel om den kunstzin en de kunstkennis bij het publiek te leiden en te ontwikkelen.

Aan dat programma zijn redactie en uitgever aanvankelijk dan ook getrouw gebleven; de zestien thans verschenen afleveringen van dezen jaargang getuigen van dit hun streven, en wij twijfelen niet, of zij zullen daarin ook door het Nederlandsche publiek voldoende in hunne voor het Nederlandsche gevoel zoo belangrijke onderneming worden ondersteund. Ter verdere aanbeveling verwijzen wij naar hetgeen de uitgever in de hierachter geplaatste advertentie daarvan heeft gezegd

---

KERK- en SCHOOLNIEUWS.

Bij de Herv. gemeente te Rinsumageest is tot predikant beroepen, ds. J. H. GULDENARM, te Engwierum; — te Elspeet ds. M. VAN LEEUWEN te Garderen.

DORKWERD, 25 October. Heden werd te dezer plaatse het vergelijkend examen ter vervulling van den openstaanden onderwijzerspost gehouden. Aan dit examen namen 13 van de 21 sollicitanten

die zich daartoe hadden aangegeven, deel. Na den afloop der schriftelijke en mondelijke werkzaamheden bleek het bij de beoordeeling van het geleverde, dat het volgende drietal de meeste bekwaamheid aan den dag gelegd had: H. SCHUURMANS van Middelstum, A. MAAS van Groningen en H. BREMER van Gasselte. Uit deze werd terstond door de geregtigden tot onderwijzer gekozen H. SCHUURMANS, bezitter van den 3den rang.

TELEGRAFISCHE BERIGTEN.

LONDEN, 28 October.

De *Morning-Post* deelt mede, dat heden de dag is waarop, in gevolge het Parijsche vredestractaat, de ontruiming van het Turksche grondgebied haar beslag moest hebben erlangd en de zeestraten voor de oorlogsschepen zouden worden gesloten. Evenwel zal, aangezien Rusland niet getrouw zijne verpligtingen heeft vervuld, deze termijn voor de overige mogendheden dienen te worden verlengd.

EFFECTEN-BEURS.

AMSTERDAM, 28 *October*.

NEDERLAND Werk. Schuld	à $2\frac{1}{2}$ pCt.	$61\frac{7}{8}$.
Dito Dito	» 3 »	$73\frac{11}{16}$.
Dito Dito	» 4 »	$93\frac{1}{8}$.
OOSTENRIJK Metalliek	» 5 »	$72\frac{11}{16}$.
Dito 1851 en 1852	» $2\frac{1}{2}$ »	$37\frac{11}{16}$.
Dito Nieuwe Litt. B	» 5 »	82.
Dito Nation. Metall	» 5 »	$74\frac{1}{8}$.
SPANJE Onbep. St.	» $1\frac{1}{4}$ »	$23\frac{7}{16}$.
Dito Binnenl	» 3 »	$37\frac{1}{2}$.
PORTUGAL	» 3 »	$43\frac{1}{4}$.
RUSLAND Obl. *Hope* 1798 en 1816	» 5 »	$102\frac{1}{4}$.
Dito Dito 1828 en 1829	» 5 »	$101\frac{5}{8}$.
Dito bij *Hope*	» 4 »	$82\frac{7}{8}$.
Dito bij *Stieglitz*	» 4 »	—
N. Leening van 1855 bij *Stieglitz*, 5de serie	» 5 »	$92\frac{1}{4}$.
Dito 6de serie	» 5 »	$94\frac{7}{16}$.
Wisselkoers op Londen	zigt.	onveranderd.
Dito	6/m.	dito.

LONDEN, 28 *October*. Consols $92\frac{1}{8}$.

PARIJS, 28 *October*. Fransche 3 pCt. 66.65.

ZEETIJDINGEN.

Binnengekomen.

AMSTERDAM 24 Oct., *de Groot* Merwede, Norfolk; *Schuth* Zwerver, Livorno; *Mulder* Alida en *Visser* Maria Paulina, Newc.; *Lenger* Elisab. en *Pekelder* Heidewika Regina, Dantzig, — 29 *Puister* Fennegiena, Lissabon; *de Grooth* Magrietha Gesina, Grangem.; *Willinga* Catharina en *Mulder* Geertr. Lammeg., Petersb.; *Kroon* Harmina, Dantzig.

TEXEL 24 Oct., *Bos* Wiea Gesina, Petersb.; *Heddes* Vlijt, Koningsb.; 25 *Olthoff* Catharina, Newc.; *Hensoma* Patriot, Dantzig.

VLIE 23 Oct., *Munneke* Baudina, Boness; *Smit* Cath. Elisabeth en *Nieboer Jr.* Martha, Noorw.; *Panjer* Gesina, Koningsb.; *Mellema* Doris, Dantzig.

HELVOET 24 Oct., *Potjewijd* Alberdina, Liverpool; *Mooi* Renske, Grangem.; *Steffens* Johanna; Koniningsb.; *Jonsema* Cornelia, Lissab.; — 25 *Klasen* Magrietha, Petersb.; *de Boer* Vriendschap, Dantzig.

St. HELENA 10 Sept., *Hoffmann* Macao, n. Rott. en *v. d. Meij* Jupiter en 11 *v. d. Gouwe* Johanna Cathar., beide n. Amst., alle 3 van Batavia.

Bij St. HELENA 11 Oct., *Rotgans* Otto en 12 *Rijken* Maarten van Rossem, v. Bat. n. Nederland.

TRIEST 19 Oct., *de Weerd* Wilhelmina, Antw.; — 21 *Haswinkel* Meika, Amst.; *v. d. Valk* Twee Vrienden, Rott.

LIVORNO 14 Oct., *Haswinkel* Albertina, Genua.

Op de LOIRE 21 Oct., *Giezen* Diana, Koningsb.

Bij DEAL 23 Oct., *Gust* Magdalena Johanna, v. Antw. n. Triest.

Bij HASTINGS 22 Oct., *Willers* Diana, v. Bat. n. Amst.

Bij WIGHT 23 Oct., *Bijl* Rijswijk, v. Bat. en *v. d. Sloot* Wilhelm., v. Malaga, beide n. Rott.

Bij GOUDSTAART 21 Oct., *van Velthoven* Herman, v. Bat. n. Rott.

QUEENSTOWN 21 Oct., *Wever* Henriëtte, Ibraila.

DUNDEE 22 Oct., *Veldhuis* Stad Goor, Zwolle.

NORTH SHIELDS 21 Oct., *Ruiten* Verwachting en *Mulder* Hiskea, Harl.; — 22 *Schippers* Sirene en 23 *v. d. Leest* Hoogezand, Gron.

EMDEN 21 Oct., *Lovius* Trekvogel, Bordeaux.

HAMBURG 24 Oct., *Alberts* Drie Gebroeders, Gron.

CUXHAVEN 24 Oct., *Schuring* Stad Edam, Catania; *Duintjer* Aukje Geskelina en *Panjer* Heilina, Petersb.

BERGEN 11 Oct., *van Duinen* Regina, Amst.; — 16 *Wegener* Hendrika en *Butten* Sperwer, Rott.

KOPPENHAGE 20 Oct., *de Vries* Zwaantina Margrietha, Zutphen; *Munneke* Marchina Gesina, Newc.; — 21 *Gort* Vriendschap, Bremen.

STOLPEMUNDE 18 Oct., *Hoekstra* Anna, Rostock.

DANTZIG 20 Oct., *Kwint* Jantina, Amst.; *Broekema* Ida Hillech., Tonningen; *Balk* Jacomina, Koppenh.; — 23 *Korfker* Anna Martha, Aalborg.

PILLAU 22 Oct., *Degenhard* Wicherdina, Antw.; — 23 *Potjer* Dankbaarheid en *Mewes* Margaretha, Amst.; *Swart* Sancta Maria, Hamb.

LIBAU 11 Oct., *Oldenburger* Alida, Schiedam; — 12 *Walker* Maria, Rott.; *Schuumalketel* Johanna Maria, Antw.; — 13 *Paap* Adriana, Schiedam.

STOCKHOLM 17 Oct., *Orsel* Jantina Corn., Amst.; *Kuiper* Engel. Petronella, Petersb.; *Bekkering* Gesina, Pillau; — 20 *Boon* Jantina en *Mensinga* Gesina Mensinga, Petersb.

KROONSTAD 16 Oct., *Mulder* Grietje de Groot, Stockholm; — 17 *Jonker* Zwaanette, Malaga.

Vertrokken.

AMSTERDAM 25 Oct., *Kwakkelstein* Nederwaard, Akyab.

TEXEL 25 Oct., *Huisman* Anja Sietsia, Triest.

HELVOET 25 Oct., *Muller* Christiaan Huygens, Bat.; *Geelmuiden* Catharina Johanna, Drammen.

BRIELLE 24 Oct., *Visser* Johannes Arinus, Newc.

VLISSINGEN 22 Oct., *de Boer* Geesina, Newc.; *Sap* Broederliefde, avontuur.

LIVORNO 17 Oct., *Strootman* Bertha Victoria, Amst.

FALMOUTH 22 Oct., *Spanjaard* Johanna Elisab., Queenstown.

HARTLEPOOL 23 Oct., *Gnodde* Sophia, Bremen.

LIVERPOOL 23 Oct., *Potjewijd* Agatha Geertr., Bilbao.

HAMBURG 24 Oct., *Bekkering* Onderneming, Zwolle; *Kramer* Rensina, Hoogezand.

KOPPENHAGE 21 Oct., *Swiers* Jonge Timen en 22 *Haswinkel* Sjoukje Alida, de Oostzee.

WISMAR 19 Oct., *Joosten* Jantina, Stettin.

TRAVEMUNDE 23 Oct., *Dijkstra* Geertina Harmina, Bremen.

SWINEMUNDE 30 Oct., *Veldhuizen* Helena, Christiania; — 21 *van Wijk* Jantje, Rouaan.

DANTZIG 21 Oct., *Lever* Alberdina, Amst.; *de Jonge* Jantina, Rott.; — 22 *Vos* Catharina, Gend.

MEMEL 20 Oct., *de Groot* Geertruida, Harl.

KROONSTAD 16 Oct., *Kwint* Ida Beerendina, Stockholm.

RENDSBURG 20 Oct., *Tuinteler* Christina Christina, Leer; *Scholtens* Hillechina Scholtens en *Waterberg* Catharina, Amsterdam; *de Jonge* Catharina, Hedersleben.

In lading.

LONDEN 23 Oct., *Drenth* Anna Catharina, Amst.

LIVERPOOL 21 Oct., *Poel* Maria Cathar., Bat.; *Borst* Jakobus, Fernambuck.

STOCKHOLM 17 Oct., *Dik* Alida Sinnige, de Oostzee.

Zeilklaar.

GIBRALTAR 13 Oct., *Dijkema* Broedertrouw, Bahia.

STOCKHOLM 16 Oct., *de Grooth* Johanna Maria, *Mellema* Herman. Hesselaar, 17 *Hilbrands* Wendelina en 18 *Mulder* Jantina, de Oostzee.

ZOUTKAMP, 27 Oct. Binnengek. 24 Oct., *Sprik* Grietina Hillegina, *Bakker* Harmina Geziena en *Waterborg* Fokkina, alle 3 v. Newc.

Vertrokken 26 Oct., *Schut* de Zwaluw, Newc.

Zeilklaar: *Bossinga* Beerendina, Gloucester; *Kroon* Sophia, avont.; *Hengelbroek* Wellamo, Amst.

OOSTMAHORN, 25 Oct. Ter reede gearriveerd 22 Oct., *Forma Jr.* Jantje, v. Leer n. Amst.; — 24 *Balk* Wilhelmina, v. Hamburg n. de Zoutkamp.

DELFZIJL, 26 Oct. Binnengekomen 24 Oct., *Severins* 2 Gebroeders, Newc.; *Tromp* Tromp en de Ruiter, Helgoland; *Joanssen* Rebekka en *Hoving* Berendina, Noorw.; *Kragt* Vr. Antje en *Stuitje* Jonge Maria, Emden; *Slik* Jonge Willem, Ditzum; *Boerema* Gesiena en *Gursky* Vr. Helena, Leer.

Vertrokken 22 Oct., *Dost* Vr. Geziena, Hamburg; *Porma* Vr. Antje, Leer; *Koning* Anna Theodora, Jade; *Harmsen* Vaarwel, Norden; *Jansen* Diederich, avont.; *Huisman* Itjea, Bremen; — 24 *de Groot* 2 Gebroeders, avontuur; *Roseboom* Helena Johanna, Leer; *Albers* Vijf Gebroeders, Holtenau; *Mulder* Margretha, Harlingerzijl; *Oosterhuis* Vr. Janna, Bremen; *Siemers* Martha, Hamburg.

TERMUNTERZIJL, 26 Oct. Binnengekomen 20 Oct., *Lukkien* Margar. Wilhelmina, Hamburg; *Wilher* Margaretha, Stettin; — 23 *Kostes* de Onderneming, Noorw.; — 25 *Kook* Flora, Stettin; *Horning* Jantina, Noorwegen.

Vertrokken 21 Oct., *Dauwes* Venus, Oldenburg; *Dechnatel* Johannes, Hoogezandzijl.

HARLINGEN, 26 Oct. Binnengekomen 21 Oct., *de Boer* Alida Elisab. en 23 *Brouwer* Elisabeth, Memel; *Schaar* Jonkvr. Elisab. en *de Boer* Willem, Frederikstad; — 24 *Munneke* Baudina, Newc.; *Norup* Antje Antje, Onderneming; *Pijber* Elisabeth en *Hayer* Goede Hoop, Frederikstad.

PENZANCE, 21 Oct. Het schip Pieter, kapit. *van Driesten*, hebbende drie maanden reis van Ibraila naar Falmouth, is alhier met verlies van booten, een gedeelte der verschansingen en met meer andere schade, binnengeloopen.

LIJST DER NEDERLANDSCHE SCHEPEN welke de Sond gepasseerd zijn.

21 Oct. *de Jonge*, Castor, v. Petersb. n. de Noordzee, m. rogge.
Biel, Juliana, v. Petersb. n. de Noordzee, m. rogge.
Sissingh, Minister v. Bosse, v. Petersb. n. Londen, m. haver.
Dokman, Gesina Wilh., v. Riga n. Amst., m. hennep.
de Vrede, Irene, v. Nerva n. Amst., m. balken.
Spijkman, Juliana Louisa, v. Petersb. n. Amst., m. stukg.
22 — *Drent*, Admir. Graaf v. Heiden, v. Petersb. n. Londen.
Deddes, Alberdina, v. Koningsb. n. Londen, m. hennep.
Mooi, Tiessina, v. Amst. n. Dantzig, m. stukgoed.
Kemper, Nijverheid, v. Petersb. n. de Noordzee, m. rogge.
Schrik (?), Egbertus, v. Amst. n. Pernau, m. stukg.
Altona, Hendr. Margaretha, v. Petersb. n. Harl., m. rogge.
Veldhuisen, Helena, v. Stettin n. Christiania, m. gerst.
23 — *Dik*, Drie Gezusters Giezen; *Kuiper*, Grietje Koens; *Huberth*, Johanna Margaretha; *Douwes*, Pigeon; *Nagel*, Afina Alberd.

De wind den 21 Oct. Z.O., Z., Z.Z.O.; den 22sten W., W.N.W.; den 23sten W.

LAATSTE BERIGTEN.

Binnengekomen.

TEXEL 26 Oct., *Menses* Jonkvr. Maria, Newc.; *Boerhave* Albert Schuringa en 27 *Botje* Sophia Maria, Petersb.

VLIE 24 Oct., *Doewes* Harmonie, Petersb.; *van Kloester* Geziena, Koningsb.; *Kuper* Geziena, Dantzig.

HELVOET 26 Oct., *de Boer* Eendragt, Petersb.; *Meijer* Corn., Riga.

VLISSINGEN 25 Oct., *de Jong* Dina Immechina, Dantzig.

PILLAU 24 Oct., *Karst* Martha Alida en *Kruidhoff* Alberdina Pietronella, Antw.; *Alberts* Gesina Jantina, Weile.

Bij PORTLAND 24 Oct., *Oomkens* Marinus en Geertruida, v. Lissab. n. Zierikzee.

DUBLIN 24 Oct., *Kruisinga* Sphynx, v. Liverp. n. Triest, lek na op strand gezeten te hebben.

St. SERVAN 20 Oct., *Stasse* Cornelia en *Ouwehand* Volhard., Rott.

LISSABON 14 Oct., *Legger* Courier, Amst. l. v. Falm.; *Valkenier* Luit.-Admir. Callenburg en *v. Santen* Concordia, Amst.; — 15 *Roelfsema* Roelf. Gesina, Cardiff.

KONSTANTINOPEL 26 Oct., *Olivier* Economist, v. Trebisonde n. Java.

SAN SEBASTIAN 18 Oct., *Boomgaard* Ecliptica, Rott.

GIBRALTAR 17 Oct., *Gust* Antonia Franc., Galatz.

VENETIE 19 Oct., *Boer* Jan v. Harwegen, Shields.

Vertrokken.

HELVOET 26 Oct., *Mulder* Alida, Newc.

MAASSLUIS 26 Oct., *Lula* Roelfiena Roelina, Elseneur.

CARDIFF 23 Oct., *de Boer* Verwisseling, Amst.

PORTSMOUTH 24 Oct., *Meijboom* Oldenbarneveld, Akyab.

DEAL 25 Oct., *Adriaans* Europa, Sydney.

Zeilklaar.

NEWCASTLE 24 Oct., *Feenstra* Sliedrecht, Cadix; *de Jonge* Jantje Meier, Nizza; *Valom* 7 Broeders, Barcelona; *Huisinga* Margaretha, Groningen; *Meijer* Margaretha, Zwolle.

HANDELSBERIGTEN.

Prijs van het Grof Roggenbrood.

GRONINGEN, 27 *October* 1856.

4 Nederl. ℔ 43 cent.

GRAANMARKTEN.

GRONINGEN, 28 *October*.

TARWE.		GERST.		Zw. Voer	40 ℔ f 3,55
Oude 70 ℔ f		N. Winter 52 ℔ f	5,10	- -	42 - - 3,75
N.Oml.1856 68 -	9,45	- 54 - -	5,60	- -	44 - -
- - 70 - -	10,20	- 56 - -	6,00		
- - 72 - -	11,00	Zomer 54 - -	5,20	BOONEN.	
- Old. 66 - -	8,20	- 56 - -	5,60	Paardeb. f 6, f $6\frac{1}{2}$ f 7,25	
- - 68 - -	9,20	Knobbe 60 - -	6,35	Gr. Erwt. f	
- - 70 - -	10,00	- 62 - -	7,75	Graauwe dito f	
- - - -		HAVER.			
ROGGE.		N. Dikke 36 ℔ f		ZADEN, ENZ.	
N. Inl. 62 ℔ f	6,60	- 38 - -		Old. Koolz. f 10, f 13, f 15	
- 64 - -	7,20	- 40 - -	3,95	Oml. dito f 10, f 11, f 15,75	
- 66 - -	7,80	- 42 - -	4,15	Zomerzaad f 9 a f $11\frac{1}{2}$	
Oude 66 - -		- 44 - -	4,35	G. Mosterdz. f 8 a f 12	
BOEKWEIT.		- 46 - -	4,55	Lijnzaad f	
N.Gr.Zd. 60 ℔ f	5,70	- 48 - -	4,75	Dederzaad f 8 a f $9\frac{1}{2}$	
- - 62 - -	6,20	- 50 - -	4,95	Gr. Gort f 10,75, f 11	
- - 64 - -	6,70	N.W. Voer 36 - -	3,25	Parel dito f	
- Zw. - 60 - -	5,60	- - 38 - -	3,45	Raapolie per vat f 48	
- - 62 - -	6,10	- - 40 - -	3,55		
64 - -	6,60	N. Zw. - 36 - -	3,15		
- 66 - -		- - 38 - -	3,35		

De handel in Granen was heden in eene zeer flaauwe stemming. — Tarwe 65 cent lager te vergeefs aangeboden. — Rogge 30 cent en Boekweit 20 cent lager nog moeijelijk te plaatsen. — Gerst tot 40 cent lager nog bijna zonder koopers. — Dikke Haver 5 cent en Voersoorten 15 cent lager afgegeven. — Boonen mede iets lager. — Zaden met weinig handel. — Gort flaauw.

AMSTERDAM, 25 *October*. De handel in Hennep was deze week beperkt, alleen bij gerijven werden vorige prijzen betaald. Daarentegen werd eene partij Riga Poolsche pas, bruine pas en lange bruine pas aangevoerd. De tegen den 27sten dezer in veiling aangeslagen partijen bestaan uit 139 b. Koningsb. Streemel, 45 b. Petersb. Rein, 18 b. dito Uitschot, 75 b. Halfrein, 31,000 ℔ Riga Heede, 25 pakk. Jute en eenige partijtjes beschadigde Hennep.

AMSTERDAM, 27 *Oct.* Tarwe en Rogge flaauw met weinig handel; verkocht van Tarwe: 128 ℔ o. with. Pools. f 510; 126 ℔ jar. b. dito f 455; 130 ℔ o. Rost. f 500; 132 ℔ Kubanka f 370. — Van Rogge: 118 ℔ Petersb. f 236; 116 ℔ Arch. f 232; 120 ℔ Amerik. f 255; 144 ℔ n. Inl. f 240 op levering. — Gerst en Haver zonder handel. — Boekweit blijft lusteloos: 116, 118, 124 ℔ Holst. f 234, f 240, f 262.

Koolzaad 1 p. vl. hooger: Haarlemmerm. f $16\frac{1}{2}$ per mud; Noordstrandsch 81 p. vl.; op 9 vat in Oct. $86\frac{1}{2}$ p. vl. — Lijnzaad f 5 hooger: 105 ℔ Arch. f 335. — Raapolie dadelijk en op levering williger: op 6/w. f 53,50; vlieg. f 52; Nov. f 51 a f 51,25; Dec. f 50,25 a f 50,50; Mei 1857 f 47,50. — Lijnolie merkelijk hooger betaald: op 6/w. f 49; vlieg. f 47,50 a f 48; Nov. f 46,25 a f 47,50; Dec. f 43 a f 43,50 a f 43; Maart, April en Mei 1857 f 38 — Hennepolie op 6/w. f 50,25; vlieg. f 49. — Raapkoeken f 105. — Lijnkoeken f $9\frac{1}{2}$ a f 14.

ROTTERDAM, 25 *October*. Tarwe 160/2 ℔ Hooglandsche Kleefsche f 460, f 465.

Van den 27sten. Tarwe: Zeeuwsche met goeden toevoer 50 ct. lager, traag van de hand gegaan. Roode bij gerijven als voren. — Rogge: Zeeuws. met weinig kooplust 30 a 40 ct. lager verkocht. Vreemde met kleinen handel. — Boekweit lusteloos, f 20 lager afgegeven. — Gerst 10 a 20 ct. lager, waartoe de puike soorten goed, doch de mindere moeijelijk te verkoopen waren. — Haver flaauw vorige prijzen. — Paardeboonen meerder aan en tot 10 ct. lager goed te plaatsen. Bruine 20 a 50 ct. lager; Witte dito meest als voren. — Erwten 25 a 50 ct. lager met weinig begeerte. — Koolzaad prijsh.

SCHIEDAM, 25 *October*. Moutwijn f 23,50; Jenever f 29; Amst. Proef f 30,25.

LONDEN, 24 *October*. De graanmarkt was heden niet druk bezocht en bij weinig handel zijn de prijzen zoo van inl. als vreemde Tarwe gelijk aan die van l.l. Maandag gebleven. Gerst, Boonen en Erwten als voren, Haver lusteloos, nieuwe 6 p. lager.

Van den 27sten. Bij een matigen aanvoer van granen, was Tarwe zeer flaauw en Haver 1 sh. lager.

BOTERMARKTEN.

GRONINGEN, 28 *October*. De prijs der Boter was heden als volgt: 1ste soort f 45 a 46; 2de soort f 43.

LEEUWARDEN, 24 *October*. De prijs der Boter was heden f 49,50.

AMSTERDAM, 27 *Oct*. De prijs der Boter was heden als volgt: Vriesche f 52 a f 54; Kuinder f 51 a f 53; Kamper f 52 a f 54; Deventer f 47 a f 50; Zwolsche f 49 a f 52.

LONDEN, 25 *Oct*. De aanvoer van Boter bedroeg: van Harlingen 5982 v., Havre 596, Ostende 670, Antwerpen 225, Amst. 40, Rott. 1934, Hamburg 214, Emden 51, Leer 298, Rouen 50, Tonningen 34, Calais 4. De vraag naar vreemde Boter is goed en prijzen iets hooger. De noteringen zijn: beste Vriesche 118 a 120 sh., surplus 108 a 112 sh., 2de soort 90 a 94 sh., beste Hollands. 92 a 96 sh., Kamper en Zwolsche 110 a 114 sh., Bosscher 94 a 100 sh.; Groninger 96 a 98 sh., Emden en Leer 102 a 104 sh., Holst. en Kiels. 108 a 116 sh., Fransche 92 sh.

Van den 27sten. Friesche Boter 122 sh., Groninger 96 sh.

VEEMARKTEN.

GRONINGEN, 28 *October*. Op de markt van heden was weinig rundvee aangebragt, de handel tamelijk, kalfkoeijen van f 115 tot f 180, melkkoeijen van f 90 tot f 120, vetten slechts een enkele aanwezig; — schapen ruim ter markt, van f 12 tot f 16; — varkens mede in ruim aantal aangevoerd, doch de verkoop was niet vlug, van f 10 tot f 30 à f 40.

LEEUWARDEN, 24 *October*. De markt bestond heden uit 600 à 700 beesten, waarin de handel over het algemeen vlug was. Vette kalveren waren er slechts enkele ter markt. Van schapen bedroeg de aanvoer ca. 400, en de prijzen waren iets flaauwer; 250 à 300 varkens, die goed prijs houden.

LONDEN, 24 *October*. De veemarkt was niet willig gestemd, terwijl ook het meerendeel der beesten verre van puik was; voor de beste Schotsche ossen werden de vorige prijzen van 4 sh. 6 p. a 4.8 per 8 pond bewilligd.

EFFECTEN-BEURS.

AMSTERDAM, 27 *October*.

NEDERL., Werk. Schuld $2\frac{1}{2}$ pCt. $61\frac{3}{4}$, $61\frac{7}{8}$, $61\frac{1}{4}$; Dito Dito 3 pCt. $73\frac{3}{4}$, $73\frac{11}{16}$; Dito Dito 4 pCt. $92\frac{3}{4}$, $92\frac{13}{16}$; Handelmaatschappij $4\frac{1}{2}$ pCt. 129. — BELGIE, $4\frac{1}{2}$ pCt. $89\frac{1}{4}$; Dito bij *Rothschild* $2\frac{1}{2}$ pCt. $51\frac{1}{16}$. — SPANJE, Onb. Stukk. $1\frac{1}{4}$ pCt. $23\frac{1}{16}$, $23\frac{7}{16}$, $23\frac{1}{16}$; Dito 3 pCt. $41\frac{1}{4}$, $41\frac{7}{8}$, $41\frac{1}{8}$; Dito Binnenl. a 6/m. 3 pCt. $37\frac{3}{8}$, $37\frac{7}{16}$, $37\frac{3}{8}$; Coupons-Bew. $5\frac{1}{4}$, $5\frac{3}{4}$, $5\frac{1}{4}$. — PORTUGAL, te Londen 3 pCt. $43\frac{1}{16}$, $43\frac{1}{8}$. — RUSLAND, Oblig. *Hope en Co.* 1798 en 1816 5 pCt. $102\frac{3}{8}$; Dito 1828 en 1829 5 pCt. $101\frac{1}{4}$, $101\frac{1}{4}$; Cert. bij Dito 1831 en 1833 5 pCt. $91\frac{7}{8}$, 92; Dito bij *Hope* 4 pCt. 83; Dito v. Inschr. in Assign. 6 pCt. $62\frac{1}{8}$. — POLEN, Aand. met Loting 500 fl. f 153.

OOSTENRIJK, Metall. 5 pCt. $72\frac{9}{16}$, $72\frac{11}{16}$, $72\frac{9}{16}$; Dito Nation. 5 pCt. $74\frac{1}{8}$, $74\frac{11}{16}$, $74\frac{3}{16}$; Dito Nieuwe 1847 $2\frac{1}{2}$ pCt. $37\frac{5}{8}$ $37\frac{11}{16}$; Dito 1851 en 1852 $2\frac{1}{2}$ pCt. $37\frac{5}{8}$, $37\frac{11}{16}$; Dito Nieuwe en Dito 1854 5 pCt. 82, $82\frac{1}{8}$, $82\frac{1}{16}$; N. Weener Loten v. 250 fl. f 306; Braz. 5 pCt. 98; Mexik. $20\frac{1}{16}$, $\frac{1}{8}$; Dito Onb. $20\frac{1}{16}$, $\frac{1}{8}$; Gren. $21\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$; Dito Onb. $21\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$; Dito Uitg. $6\frac{7}{8}$; Ecuador Onb. 14; Venez. $32\frac{3}{4}$; Dito Uitg. 14; 5 pCt. Russen bij *Stieglitz* [5de Serie $92\frac{13}{16}$, $\frac{7}{8}$; Dito 6de Serie $94\frac{3}{8}$, $\frac{7}{16}$; 5 pCt. Thes. Amst. $101\frac{7}{8}$.

Holl. fondsen waren heden, bij eenige affaire in Integralen, iets flaauwer. — Van vreemde effecten waren Oostenr., Spaansche en Mexik. insgelijks ongunstiger gestemd. In eerstgenoemde vertoonde de handel eenige levendigheid.

Spaansche Cred. f 62, f $61\frac{1}{2}$; dito bij *Rothsch.* f 116; Aand. Beijersche Spoorw. f 33, f $33\frac{1}{4}$; f 33.

Koers van het Geld: Beleen. 5; Prolong. 5, $\frac{1}{4}$, 5; Disc. 5 pCt.

Laatste prijzen te 5 uur: Integralen $61\frac{3}{4}$; Spaansche $1\frac{1}{4}$ pCt. $23\frac{1}{16}$; Binnenl. 3 pCt. $37\frac{3}{8}$; Metall. 5 pCt. $72\frac{9}{16}$.

ADVERTENTIEN.

HUWELIJKS-, GEBOORTE- EN STERFBERIGTEN.

*** Getrouwd:

W. BOEKHOUDT,
Pred. te *Delfzijl*,
met
A. BURINGH.

ZUIDBROEK, 23 October 1856.

*** Getrouwd:

Mr. J. LOHMAN,
Advokaat te *Groningen*,
met
J. WANSLEVEN.

LOCHEM, 24 October 1856.

*** Getrouwd:

R. G. FABER,
Koek- en *Banketbakker*,
met
J. TER SPIL TALENS,
van *Obergum*.

WINSUM, 25 October 1856.

*** SCHEEMDA, 23 October 1856. Gods goedheid schonk ons heden eenen ZOON.

R. KONING NIEHOF.
A. R. JONKER.

*** Bevallen van eene *DOCHTER* de Hoog WelGeboren Vrouwe A. C. DE WENDT ALBERDA VAN EKENSTEIN—WOLDRINGH.

GRONINGEN, 25 October 1856.
Eenige kennisgeving.

*** Bevallen van eene welgeschapen DOCHTER TRIJNTJE KEIZER, geliefde Echtgenoot van

E. DE VRIES.

GRONINGEN, 26 October 1856.

*** Heden beviel van eene DOCHTER GRIETJE MULDER, Echtgenoot van

E. POST.

WINSCHOTEN, 26 October 1856.
Eenige kennisgeving.

*** Bevallen van een' *ZOON* H. P. BECK—DE JONGE.
AMSTERDAM, 26 October 1856.

*** Heden werd ons Ouderhart diep gewond, door het overlijden van ons eenigst geliefd Kindje JANNA, in den ouderdom van $7\frac{1}{2}$ maand. Met diepe droefheid geven wij langs dezen weg kennis aan Vrienden en Bekenden.

PIRANO, 18 October 1856.

J. R. NIEVEEN, *Scheepskapitein*.
A. NIEVEEN, geb. RASKER.

*** Heden overleed plotseling, aan de gevolgen eener hevige beroerte, tot bittere droefheid van mij, mijnen aangehuwden Zoon, en mijne vele vrienden, mijn hartelijk geliefde Echtgenoot G. W. SIKKENS, *Oud-Commies bij het Bestuur van de Provincie Groningen*, in den ouderdom van 62 jaren en ruim vijf maanden, na eene gelukkige echtvereeniging van ruim 36 jaren.

GRONINGEN, 22 October 1856.

J. KUIPER,
Wedw. G. W. SIKKENS.

*** Den 22sten October 1856 overleed op den Huize *Vecht en Hoff*, te *Breukelen*, in den leeftijd van ruim 15 jaren, LUCIA HELENA, hartelijk geliefde Dochter van Jhr. E. TJARDA VAN STARKENBORGH STACHOUWER TOT WEHE en Vrouwe C. P. H. TJARDA VAN STARKENBORGH STACHOUWER TOT WEHE, geb. THOOFT.

Eenige kennisgeving aan Familie en Bekenden.

*** WINSCHOTEN, 25 October 1856. Heden overleed, in den ouderdom van 76 jaren en 9 maanden, onze waarde Moeder en Behuwdmoeder, Mejufvrouw BERENDINA CATHARINA POST, Wedw. wijlen den Heer H. POST.

E. POST.
Mede namens mijne Broeders en Behuwdzusters.

Eenige algemeene kennisgeving.

*** Heden overleed, in den ouderdom van ruim negenentwintig jaren, mijne dierbare Echtgenoot JOHANNA VAN PROOIJEN, tot diepe droefheid van mij en haren eenigen Zoon.

GRONINGEN, 26 October 1856.

L. UILKENS.

---

der tevredenheid hadden om aan de armen, hulpbehoevenden en in het algemeen aan alle door het lot stiefmoederlijk bedeelden de lichte zijden van hunnen toestand aan te wijzen en de oude waarheid, dat ieder de schepper van zijn eigen geluk is, in het licht des geloofs gelouterd en verhelderd voor te stellen."

Als eene bijdrage tot zulk eene zending der tevredenheid heeft de begaafde schrijfster een boekdeel in het licht gegeven, 't welk in onze taal onder bovenstaanden titel is overgezet.

Bij Acte, verleden voor Mr. **J. W. QUINTUS**, Notaris te *Groningen*, den 7den October 1856, behoorlijk geregistreerd en overgeschreven ter Griffie van de Arrondissements-Regtbank te *Groningen*, is tusschen de Heeren **CORNELIS LAMBERTUS BULTHUIS**, Kalkfabrikant en Wijnkooper, en **GEERT ALTING**, Commissionair, beide wonende te *Groningen*, aangegaan eene **VENNOOTSCHAP**, onder de FIRMA van **BULTHUIS en ALTING**, tot het drijven van **Handel in Wijn en Gedistilleerd** en voorts in zoodanige **Goederen**, als de Vennooten in het vervolg van tijd zullen verkiezen, aanvang genomen hebbende den 1sten October 1856 en eindigende den 31sten April 1862; daarna gecontinueerd zijnde, heeft ieder Vennoot het regt de Vennootschap op den laatsten April van ieder jaar te doen eindigen, mits 6 maanden bevorens behoorlijke opzage aan den anderen Vennoot gedaan hebbende. In geval van overlijden van een der Vennooten, eindigt de Vennootschap op den laatsten April volgende op dat overlijden. Ook zal ieder Vennoot de ontbinding mogen vorderen, wanneer eenig jaar een verlies van 25 pCt. van het kapitaal der Vennootschap heeft opgeleverd. Ieder van de Vennooten is geregtigd voor de Vennootschap te teekenen, doch niet dan tot zaken de Vennootschap betreffende. Tot het opnemen van kapitalen of om de Vennootschap als borg te verbinden, wordt de handteekening van beide Vennooten vereischt. Tot het kapitaal der Vennootschap wordt door beide Vennooten gelijkelijk bijgedragen.

MAAGDENBURGER
BRANDWAARBORG-MAATSCHAPPIJ.
Kapitaal ƒ 3,600,000.

Deze MAATSCHAPPIJ, wier HOOFDKANTOOR voor het Koningrijk der *Nederlanden* te *Amsterdam* is gevestigd, verleent tegen **vaste premiën VERZEKERING** tegen **brandgevaar** in Steden en op het Land, op **ROERENDE en ONROERENDE GOEDEREN van elken aard.**

Hare Premiën zijn zoo laag gesteld, dat zij tegen iedere Binnen- of Buitenlandsche Maatschappij kan concurreren.

Zij heeft door geheel *Europa* hare Kantoren, en is onderworpen in elk Land aan de vigerende Wetten.

Gelegenheid tot deelneming en nadere informatiën zijn te bekomen bij:

de Heeren WIJNNE & BARENDS, Hoofdagenten te *Groningen*.
den Heer J. C. MASKER, Agent te *Veendam*.
de Heeren A. KOOPS, L.zn., en F. EBENS, } Agenten te *Winschoten*.
den Heer F. H. VAN PRAAG, Agent te *Zuidbroek*.
den Heer E. J. HEMSING, Agent te *Zuidhorn*.
den Heer W. NIEUWENHUIS, Agent te *Uithuizen*.

Woensdag den 5den November

1856, des voormiddags te 10 uur, zullen voor de Stalling van A. DOOIJES, in de Kleine Pelsterstraat te *Groningen*, wegens kwitering zijner Voermans-Affaire, publiek worden verkocht:

1 groote CHAR-à-BANCS of DILIGENCE, VIGILANTE, VICTORIA TENTWAGEN voor 4 personen, KAPCHAIS, ARRESLEDE, 4 PAARDEN (2 Span), GEREIDEN en hetgeen meer te bezien zal zijn des daags bevorens, van 10—4 uur.

Mr. W. LAMAN TRIP, *Notaris*.

HEDEN NAMIDDAG

van 2—5 uur, te bezien de **ROERENDE GOEDEREN** behoorende tot het Faillissement van J. CROESE, Zadelmaker te *Groningen*, welke DONDERDAG den 30sten dezer, 's morgens te 10 uur, voor de door denzelven bewoonde Behuizing, in de Oosterstraat, publiek zullen worden verkocht.

HEKKEMA & BARLINCKHOFF.

HOUTVEILING,
ONDER WERKELIJKE HOUTKOOPERS,

te *Winneweer*, bij den Logementhouder W. D. KRUIZENGA, op ZATURDAG den 1sten November 1856, van eene groote partij **JUFFERS, KOLDERS en GEZAAGDE HOUTWAREN**, waaronder een aanzienlijke partij WORTELPLANKEN, ENZ., ENZ.

MAK. PH. WENNIGER,
Notaris.

BOELGOED.

Mr. **J. WITTEVEEN**, Notaris te *Metslawier*, zal, op WOENSDAG den 5den November 1856, des voormiddags te 10 uur, ten Huize van ANDRIES J. DE JONG, Kastelein nabij *Dokkum*, onder *Aalsum*, bij Boelgoed presenteren te verkoopen:

12 stuks beste WERKPAARDEN, benevens onderscheidene door Heeren Aannemers der Kunstwegen in de Gemeente *Oostdongeradeel*, tot daarstelling derzelve gebezigde **GEREEDSCHAPPEN**, als: KARREN, PAARDETUIGEN, KRUIWAGENS, PLANKEN, enz.

⁂ Ten overstaan van Mr. **H. VAN BOLHUIS**, Notaris en Procureur te *Leens*, zullen, ten versoeke van den Heer M. SICHTERMAN, op VRIJDAG den 7den November 1856, des namiddags te één uur te beginnen, en volgenden dag, aan 't Huis *de Brake*, onder *Obergum*, publiek, op gewoon Crediet, worden verkocht:

Eene aanzienlijke partij **MAHONIE- en EIKENHOUTEN MEUBELEN**, als: KABINETTEN, waaronder een **SLAAPKABINET**; onderwatsche KAST met SNIJWERK, CANAPÉ'S, OOSTINDISCHE KIST, BADKUIP, COMMODE, TAFELS, STOELEN, waaronder een groote **LEUNING- of UITTREKSTOEL**; SPIEGELS, SCHILDERIJEN, KAGCHELS en VUURHAARDEN; — voorts KOPER-, TINGLAS, AARDEWERK, eenig BEDDEGOED en hetgeen meer zal worden gepresenteerd; onder anderen t w e e **beste zwarte RUINPAARDEN**.

Alles te bezien daags vóór den Verkoop, van 's namiddags 2 tot 's avonds 5 uur.

VEENEBUIREN, MAKKINGA.

De Notaris **TADEMA** zal, op DINGSDAG den 11den November 1856, des voormiddags te elf uur, bij de Weduwe J. M. SCHURER, te *Makkinga*, veilen:

Eene zeer vruchtbare **ZATHE en LANDEN**, van VEEN en KLIJN ruim voorzien, liggende in de *Veneburen*, te *Makkinga*, groot ruim 30 Bunders; een **HUIS** en **ERF** in het Dorp *Makkinga*, en eene **GRASZATHE** op het Kerkhof aldaar; alles in 1857 te aanvaarden. — Verdeeld in 26 Perceelen, volgens bij boveng. Notaris te bekomen Verkoopboekjes.

Bekendmaking.

In den aanstaanden Winter gedenken J. R. HAAN en Vrouw, te *Oostwold*, in openlijke veiling te verkoopen:

I. De door hen bewoonde **BEHUIZING**, zijnde een van ouds bekende neringrijke **HERBERG** en **LOGEMENT**, met groote SCHUUR en STALLING, staande aan den Grindweg naar *Appingedam*, te *Oostwold*, in den *Oldambt*.

II. Eene **BEHUIZING**, naast perceel I, in gebruik bij D. J. WIJNSTOK.

III. Ongeveer 3½ Bunder **EIGEN LAND**, in het Huninga Meer bij *Oostwold* gelegen, — en

IV. Pl. m. 2½ Bunder **LAND** te *Oostwold* gelegen.

B. HAITZEMA VIETOR, *Notaris*.

BEKENDMAKING.

In den loop der maand NOVEMBER aanstaande, gedenken R. FEIS en Vrouw publiek ter verkoop te presenteren:

De door hen bewoonde **BEHUIZING**, aan de Binnen-Venne te *Winschoten*, tot dusverhande Affaires geschikt, met den daarachter gelegen **TUIN**; om te aanvaarden den 1sten Mei 1857.

B. HAITZEMA VIETOR, *Notaris*.

UIT DE HAND TE KOOP:

Eene goed betimmerde **BEHUIZING**, zijnde eene welbekkende **BAKKERIJ**, staande in de Nieuwe Ebbingestraat te *Groningen*; om te aanvaarden op den 1sten Mei a.s.

Te bevragen bij den Eigenaar en Bewoner J. B. J. HIDDING en ten KANTORE van Mr. J. RENGERS HORA SICCAMA, Notaris te *Groningen*.

TE KOOP:

Een nieuwsgebouwde **PEL- en ROGGEMOLEN**, 75 Voet vlugt. Inlichting bij ondergeteekende.

Bij WINNEWEER aan 't Damsterdiep.

J. T. HOUTMAN.

Ontvangen aan het MAGAZIJN van

G. MEDDENS,
Hoek Heerestraat,

de NIEUWSTE MODELLEN van **HOEDEN, MANTELS en MUTSEN** en verder **CHALES LONGS, ZIJDEN STOFFEN, enz.**, voor het Saizoen, welke van af WOENSDAG zullen zijn **UITGESTALD.**

Wij hebben de eer, de ontvangst te berigten der NIEUWSTE PARIJZER MODELLEN van **HOEDEN, MUTSEN, MANTELS**, enz.; welke van af MAANDAG den 3den November in ons Magazijn zullen zijn ten toon gesteld.

Wij zijn ook ruim voorzien in alle andere voor dit Saizoen passende **NOUVEAUTÉS** en bevelen dezelve beleefdelijk ter bezigtiging aan.

UCHTMANN & ZONEN.

Ondergeteekende maakt hare geëerde Begunstigers bekend, dat zij heeft ontvangen de NIEUWSTE MODELLEN van **DAMES WINTERHOEDEN en MUTSEN**; verzoekt gunst en rekommandatie.

Wed. B. PEKELAAR.

Gezusters DE KNIJFF

hebben de eer te berigten, dat zij ontvangen hebben de **MODELLEN** van **HOEDEN** en **MUTSEN, MANTELS** en verdere **NIEUWE STOFFEN** voor het Saizoen.

NIEUWE PUNCH-SIROOP,

helder en troebel, benevens JAMAIKA RUM, COGNAC à ƒ 1,00, ƒ 1,20 en ƒ 1,40 de Flesch; beste FRANSCHE BRANDEWIJN van 70 à 100 Ct. de Kan; Oude PORT-à-PORT en MADERA, uit de beste bronnen aangevoerd; bij groote Bestellingen wordt de prijs iets minder gesteld.

N. E. ROST, Oude Kijk-in't Jatstraat.
E. F. ROST, Groote Markt, in *de Waag*.

De ondergeteekende, volgend schrijven ontvangen hebbende:

De **3%. OBLIG. PORTUGAL** moeten ter STEMPELING worden opgezonden: ze zijn verdeeld in twee Cathegoriën;

De STUKKEN afkomstig van 5% PORTUGEZEN bekomen £ 6 (netto 5¼) uitgestelde schuld, en die van 4% PORTUGEZEN bekomen £ 3 uitgestelde, en het gedeelte dat van de 1ste Cathegorie overblijft;

De 1ste Cathegorie kan dadelijk worden opgezonden, en daarbij moet men opgeven voor welke nommers van oude 5% PORTUGEZEN dezelve bij de conversie zijn afgegeven en alzoo het regt op de meerdere uitgestelde schuld bewijzen;

De overigen kunnen wachten, maar ook gelijktijdig worden opgezonden, naar verkiezing van den houder: —

Vacieert dagelijks ter overneming van gemelde Effecten ten zijnen Kantore.

J. C. VAN HASSELT.

Men zegt dat de Chemie in de laatste tijden op de zeven-mijlen-stevels voorwaarts gestapt is, en dat onze Duitsche naburen, al kunnen ze nog geen goud uit keisteenen maken, het toch zoo ver gebragt hebben, dat zij REVALENTA uit Varkensvoeder fabriceren. Eenige Chemisten en Stijfselfabrikanten (zoo wij ons niet vergissen in *Ulm*) zijn op het idée gekomen, dat de afval van Stijfselfabrijken, dat is van slechte, veelal bedorven en bevroren Aardappelen, wel zeer gezond zijn kon voor ziekelijke, zwakke gestellen — omdat de Varkens er zoo dik en vet van worden. Ze zijn dan ook aan het fabriceren gegaan, maar het publiek is openlijk er tegen opgekomen, het wilde de gzonsende viervoeters hunne lekkernij niet ontnemen en van die nieuwerwetsche super-geleerde Geneeskunde volstrekt niet gediend zijn. De speculatie is vergingelukt, gelijk al de andere REVALENTA-namaaksels die haar voorafgingen.

De toenemende belangstelling in de **REVALENTA** bewijst beter dan analysen en geleerde verhandelingen, dat zij goed is. De publieke opinie berust op feiten. — Hoe meer gelukkige genezingen, hoe meer vertrouwen. Al kunnen er slechts weinige bekend gemaakt worden, de vele besproken zich ook in beperkteren kring, en zachtjes aan wint de **REVALENTA** vrienden. Worden wij ziek, zij staat ons voor den geest en volgt ons op de hielen tot wij ze opnemen. Een Geneesheer die heden niets van haar weten wil, krijgt morgen eene borst- of maagkwaal en behoort overmorgen zeker tot hare verbruikers; zoo sterk is de publieke opinie. Haar roem is niet geïsurpeerd; wij willen slechts ééne hoedanigheid aanhalen om het te bewijzen: alle Meelsoorten versuren in zwakke magen, Arrowroot zelfs is daarvan niet uitgezonderd — de **REVALENTA** versuurt *in de zwakste* magen niet, aan jonggeborenen, zwakkelijke kinderen en zieken die zelfs de medicijnen niet inhouden kunnen, bekomt zij goed en geeft ze kracht. Zij is voedzamer dan alle andere meelsoorten en meer versterkend dan vleesch.

Een jong mensch die aan den Constructiewinkel te *Delft* werkt, werd ziek, had volstrekt geen eetlust, verminderde van dag tot dag en werd onbekwaam voor zijn werk. De moeder vertelde mij, dat hij door het gebruik der **REVALENTA** merkelijk aangekomen is en weder geregeld naar zijn werk gaat; zij was zoo gelukkig daarmede, dat zij het wel aan iedereen wilde vertellen.

DELFT, 6 October 1856.

J. T. WAGNER.

De **REVALENTA** geneest alle maagkwalen, borstziekten, leveraandoeningen, nier- en blaasongesteldheden, onderbuikskwalen, huiduitslag, zenuwlijden, verzwakkingen, vermagering, enz. door de genezende en voedende eigenschappen, die zij in hooge mate bezit.

Men gebruikt ze als ontbijt of avondeten in plaats van ander voedsel. Bij erge ongesteldheden gebruikt men ze meer dan eens. De prijzen zijn 87½ c., ƒ 2, ƒ 3½, ƒ 8 en ƒ 16 de Bus.

Amsterdam, VERKOOPHUIS; *Appingedam*, S. RITSEMA; *Assen*, H. P. A. VAN GORCUM; *Delfzijl*, T. H. WIJNTJES; *Groningen*, C. RIKKERS en M. GAASBEEK; *Hoogezand*, F. M. DIKEMA; *Meppel*, A. JEULEN en Co.; *Nieuwolda*, R. P. v. CALCAR; *Noordbroek*, W. B. TEDINGA; *Sappemeer*, Wedw. S. SCHELTENS; *Slochteren*, H. B. HOOGHOUDT; *Stads-Kanaal*, H. KREKEL; *Steenwijk*, K. TIMMERMANS; *Uithuizen*, J. SCHUURMAN NIEVEEN; *Veendam*, S. SAVENIJE; *Winschoten*, G. WASMAN, en in de bekende Dépôts in de andere Steden.

KUNSTKRONIJK.

ACHTTIENDE JAARGANG 1856.

ONDER REDACTIE VAN

T. VAN WESTRHEENE, W.zn.,

EN MET MEDEWERKING VAN

Mevr. A. L. G. BOSBOOM-TOUSSAINT

en de Heeren: S. J. VAN DEN BERGH, A. J. DE BULL, Dr. L. R. BEIJNEN, Ds. H. BROESE, E. M. CALISCH, Dr. J. L DOEDES, D. DORBECK, P. A. DE GENESTET, Prof. B. TEN HAAR, J. P. HASEBROEK, Dr. J. P. HEIJE, W. J. HOFDIJK, A. ISINK, Dr. BENNINCK JANSSONIUS, J. J. L. TEN KATE, A. VAN LEE, Mr. J. VAN LENNEP, J. MARSHALL (te Saksen-Weimar-Eisenach), J. A. M. MENSINGA (te Frederikstad aan den Eider), C. M. MENSING, J. J. F. NOORDZIEK, Dr. J. J. VAN OOSTERZEE, Prof. C. W. OPZOOMER, RICHARD, J. H. SCHIMMEL, Dr. G. A. SCHNEITHER, J. A. ALBERDINGK THIJM, H. TOLLENS, C.z., D. VEEGENS, Dr. J. J. VIOTTA, Prof. J. VAN VLOTEN, C. G. WITHUIJS, W. J. VAN ZEGGELEN en anderen.

Zestien afleveringen van den achttienden jaargang zijn thans verzonden. De ondergeteekende durft met volkomen vertrouwen het oordeel van iederen kunstkenner van geheel het Nederlandsche publiek inroepen over de wijze, waarop de Redactie en Uitgever zich daarin van hunne taak hebben gekweten. In alles getrouw aan het aangekondigde Programma, hebben beiden getracht den inhoud der **KUNSTKRONIJK** te maken tot eene even aangename en belangrijke lectuur voor allen, die kunst en beschaving als tweelingzusters erkennen en liefhebben. De 16 Lithographiën, die tot heden zijn verschenen, getuigen van de naauwgezette zorg, die aan de uitvoering is besteed, en bezitten die wezenlijke kunstwaarde, welke een nieuw en verhoogd streven naar vooruitgang en volmaking daaraan hebben kunnen bijzetten.

De artikelen van Dr. L. R. BEIJNEN, over het Pantheon te Rome en het Graf van Rafaël; dat over de Kunstverzameling van den Heer H. DE KAT, te *Dordrecht*; het verslag van de Tentoonstelling te *Rotterdam*; de artikelen van den Redacteur over het Hotel *de Kluniij* te *Parijs*; de bijdrage van ELISE over Kunst en Romantiek; de Gedichten van S. J. VAN DEN BERGH, RICHARD en D. DORBECK; de bezoeken in Ateliers; het Album der Kunstkronijk, met de omschrijving of toelichting der platen; de mededeelingen van wege de Maatschappij *Arti et Amicitiae*; het binnen- en buitenlandsch Kunstnieuws; dit alles maakt den rijken en veelzijdigen inhoud uit der verschenen afleveringen.

Onder de Platen nemen de Lithographiën naar de meesterstukken der oude Hollandsche School, uit de verzameling van den Hoog Edel-Geboren Heer Baron STEENGRACHT VAN OOSTERLAND eene eervolle plaats in; BROUWER, METZU, TERBURG, RUIJSDAAL, DE VOIS, DUJARDIN, W. VAN DE VELDE zijn reeds verschenen; de ondergeteekende vraagt met vertrouwen, of onze oude Meesters hier te land ooit verdienstelijker door de Lithographie zijn teruggegeven. Van de levende Meesters heeft de **KUNSTKRONIJK** óf goede navolgingen óf uitmuntende getekende Lithographiën gegeven naar ROCHUSSEN, H. TEN KATE, A. SCHELFHOUT, J. J. VAN DER MAADE, J. SPOEL, D. VAN FRANCKENBERG en SIMON VAN DEN BERGH. Het reeds verkregen succes geeft de zekerheid dat, zoo de Uitgever door een steeds vermeerderd debiet wordt in staat gesteld op den ingeslagen weg voort te gaan, welhaast de Lithographie in ons Vaderland met die uit den vreemde zal kunnen wedijveren.

Het is dan ook vooral op het nationaal gevoel van het Nederlandsche publiek, dat hij zich beroept om eene onderneming, welke in alle inrigtingen de nationaliteit op het gebied der kunst wil voorstaan, krachtdadig te zien ondersteund.

Voor de **Verloting** van den achttienden Jaargang zijn twee-en-dertig Prijzen aangekocht en te 's Gravenhage, te Leiden en te Haarlem ten toon gesteld geweest. De verschillende dagbladen, te 's Gravenhage uitkomende, hebben van deze Tentoonstelling de meest vleijende getuigenissen afgelegd.

Veertien Schilderijen, waaronder de nieuwste en uitmuntendste voortbrengselen van onze eerste Meesters, LOUIS MEIJER, J. BOSBOOM, J. L. VERVEER, JAN WEISSENBRUCH, VAN DER MAATEN enz. enz., twee Teekeningen in Waterverf en voor het overige keurig opgemaakte Gravuren of Etswerken, maken met elkander eene verzameling uit, die eene waarde vertegenwoordigt van ƒ 2400 en aan elken Inteekenaar der **KUNSTKRONIJK**, wien een prijs ten deel valt, de aanwinst belooft van een Kunstwerk, dat in zijnen aard voortreffelijk en der Nederlandsche Kunst waardig mag heeten.

De **Premieplaat**, voor alle Inteekenaars bestemd, zal bestaan in eene kapitale Lithographie, naar de geestige Schilderij van B. TE GEMPT, voorstellende: *Het Vredes-Congres te Parijs* in 1856.

Na al het opgenoemde behoeft de ondergeteekende niets anders te doen dan aan elk, die prijs stelt op kunst, smaak en beschaving, dringend aan te bevelen en de tot hiertoe verschenen afleveringen der **KUNSTKRONIJK** ter hand te nemen, en met aandacht de lijst der ter Verloting bestemde Kunstwerken na te gaan. Eene algemeene belangstelling en toenemende deelneming, zoodanig dat hij verwacht en waardoor hij zich voor zijne onvermoeide pogingen tot opheffing der **KUNSTKRONIJK** schadeloos gesteld zal achten.

De prijs der **KUNSTKRONIJK** is **Tien Gulden**, waarbij men het Gratis-Lot in de Verloting ontvangt, hetwelk tevens kwitantie is van den abonnementsprijs.

LEIDEN, 1 October 1856.

A. W. SIJTHOFF,
Directeur der Houtgraveerschool.

Te Groningen, bij de Erven C. M. VAN BOLHUIS HOITSEMA.

BIJBLAD No. 24.

Behoort bij de Groninger Courant van 29 October 1856, no. 130.

VERSLAG
VAN DE HANDELINGEN VAN DEN GEMEENTERAAD VAN GRONINGEN.

Gemeenteraad van Groningen.

Zitting van Maandag den 27sten October.

Aanwezig: de heeren SLOT, TRIP, OUDEMAN, MULLER, DOORNBOSCH, VAN HOUTEN, DE SITTER, CREMERS, MESDAG, MEIJER, GEERTSEMA, DOMMERING, VAN HEIJNINGEN BOSCH, WICHERS, DE LA FAILLE, QUINTUS en VAN IMHOFF.

Aan de orde worden gesteld de volgende punten:

1) *Rapport der centrale commissie omtrent het onderzoek in de afdeelingen van de begrooting over* 1857, bij monde van den heer QUINTUS. — Na mededeeling van de verschillende in de beide afdeelingen gerezene bedenkingen en de zienswijze daaromtrent van de centrale commissie (allen ten aanzien van de uitgaven, hebbende de ontvangsten genoegzaam geene aanleiding tot bedenkingen gegeven), stelt de centrale commissie voor te besluiten: den post voor jaarwedden van ambtenaren ter secretarie te verminderen met *f* 730 en te brengen op *f* 8505.00; het salaris van den boekhouder der gasfabrijk te verhoogen met *f* 100 en dit artikel alzoo uit te trekken op *f* 2400; den post voor jaarwedden van ambtenaren en bedienden bij de administratie van de straatvuilnis te verminderen met *f* 104 en te brengen op *f* 1200; de jaarwedde van den opzigter van de stads-, polder- en kwelderlanden te verhoogen met *f* 200 en te brengen op *f* 300; den post voor onderhoud van het raadhuis en van de meubelen te verminderen met *f* 250, zoo dat die nu wordt *f* 1650; de som voor het onderhoud van wegen uit te trekken op *f* 2000 en alzoo te verminderen met *f* 300; die voor de straten te verminderen met *f* 1250, wordende daardoor *f* 20,000; die voor vaarten, waterleidingen, bruggen en dergelijke te verminderen met *f* 660, zoodat er *f* 13,000 voor uitgetrokken blijft; de som voor het onderhoud van plantsoen te stellen op *f* 400, wordende hiervan *f* 100 afgetrokken; den post voor het onderhoud van kazernemeubelen te doen vervallen en op *nihil* uit te trekken en de daarvoor bestemde *f* 1000 bij den post voor onvoorziene uitgaven te voegen; de uitgetrokken som van *f* 1725 voor onderhoud en kazernering der troepen van den desbetreffenden post af te trekken en dezen alzoo te brengen op *f* 4025; den post voor onderhoud van gebouwen te Stadskanaal te verhoogen met *f* 600 en te brengen op *f* 1600; de som van *f* 100 voor renten wegens borgtogten te verhoogen met *f* 24 en te brengen op *f* 124 ten behoeve van den borgtogt van den havenontvanger; een nieuw artikel te voegen bij de afdeeling opeischbare schulden der gemeente, voor wachtgelden en wel ten bedrage van *f* 1000, voor den afgetreden gemeenteontvanger; den post van premiën voor het redden van drenkelingen ad *f* 100 te doen vervallen; een post voor het maken van eene nieuwe brug voor de Kijk-in-'t Jatsboog, gesteld op *f* 17,000, pro memorie uit te trekken; de posten voor het vernieuwen van het roode brugje over het Zuiderdiep ad *f* 1600 en voor eene nieuwe ijzeren rol ad *f* 600 te doen vervallen; een nieuw artikel voor de gebouwen der akademie Minerva pro memorie uit te trekken — en alzoo in het geheel de uitgaven met *f* 25,419 te verminderen, en met *f* 1924 te verhoogen, bedragende de vermindering alzoo *f* 23,495; den post van onvoorziene uitgaven uitgetrokken op *f* 14,700 te verhoogen met *f* 23,495 en daaronder te vermelden den post voor de gebouwen van de akademie Minerva; aan burg. en weth. op te dragen de rangschikking der artikelen en de concept-begrooting aldus te arresteren onder goedkeuring van ged. staten, in ontvangst ten bedrage van *f* 617,828.46, in uitgaaf *f* 617,602.03¼ en een vermoedelijk batig slot van *f* 226,42¼.

De voorzitter stelt voor het rapport dadelijk in behandeling te nemen. Daar echter de heer CREMERS deze liever uitgesteld had tot eene volgende vergadering, waarin hij ondersteund wordt door den heer DOMMERING, wordt besloten de zaak uit te stellen, nadat ook de voorzitter had opgemerkt, dat burg. en weth. zoowel als de raad buiten magte geweest zijn wegens den hoofdelijken omslag deze zaak eerder te behandelen.

2) *Missive van Ged. Staten, geleidende bezwaarschriften tegen den hoofdelijken omslag.* — Er zijn 101 bezwaarschriften bij Ged. Staten ingekomen; nog zijn er 15 rekesten omtrent dezelfde zaak. Ged. Staten verzoeken berigt en raad over elk der bezwaarschriften afzonderlijk.

De heer WICHERS vraagt op welken grond Ged. Staten van oordeel zijn, dat de eerste regter nu weder in appèl over dezelfde zaak zal oordeelen. De raad heeft den omslag vastgesteld, daarvan is beroep op Ged. Staten, en het komt hem vreemd voor dat de raad zelf nu weder oordeelen zal over hetgeen hij eens beslist heeft. Het is nu z. i. de pligt van Ged. Staten naar hun beste weten te beslissen.

De heer CREMERS gelooft niet, dat deze vergelijking bij een regterlijk collegie toepasselijk is; hij betwijfelt of men, nu Gedep. Staten inlichtingen vragen, die wel kan weigeren. Hij zoude er wel voor zijn, die inlichtingen te geven collectief en de beraadslagingen over de bezwaarschriften voort te zetten in eene beslotene vergadering.

Dit laatste wordt ondersteund door de heeren MESDAG en GEERTSEMA. De heer WICHERS komt er nog op terug, dat hij het vreemd vindt, dat de raad hier weder in eigen zaak zal adviseeren, terwijl de heer QUINTUS opmerkt, dat hij het er voor houdt, dat de raad niet verpligt is, doch vindt het ook goed dit verder in eene besloten vergadering te behandelen. De heer CREMERS vraagt alleen nog, of het den raad aangenaam zoude geweest zijn, zoo Ged. Staten de aanslagen hadden gewijzigd zonder hem te hebben gehoord.

3) *Ontwerp-besluit tot negotiatie van f 50,000 op de begrooting over* 1856. — Deze *f* 50,000 is de in 1854 niet opgenomene helft der geldleening van *f* 100,000 voor de gasfabrijk, welke nog genegotieerd moet worden. Burg. en weth. stellen voor, ten einde de renten te besparen, hen te magtigen om de in kas liggende obligatiën van de geldleening van 1853 te vervreemden, voor zoo verre noodig om bovengenoemde *f* 50,000 op te nemen, en in dien zin art. 2 van het plan van geldleening van 1854 te wijzigen en daar te lezen, dat de overige *f* 50,000 zullen worden opgenomen op zoodanige wijze, tijden en bedrag, als burg. en weth. telkens in het belang der gemeente dienstig zullen achten, onder goedkeuring van Ged. Staten. — Besloten.

4) *Ontwerp-besluit tot wijziging van den post voor onvoorziene uitgaven der begrooting over* 1856. — Daar de post voor onvoorziene uitgaven bijna uitgeput is en onderscheidene posten van ontvang hooger zijn geworden dan geraamd was, strekt dit besluit om den post voor onvoorziene uitgaven te vermeerderen met *f* 22,251.35. — Ter visie.

5) *Voordragt van burg. en weth. tot het verleenen van gratificatiën aan sommige klerken ter secretarie en raadsdienaars en de agenten van policie der* 3 *eerste klassen.* — Op voorstel van den heer OUDEMAN besloten deze zaak aan te houden tot bij de behandeling van de begrooting.

6) *Missive van de hoofddirectie van het Instituut voor Doofstommen, geleidende het verslag dier inrigting over* 1856. — Onder dankbetuiging aangenomen, rondzending aan de leden en plaatsing in het archief.

7) *Missive van de commissie voor typhuszieken met* 24 *afdrukken van het verslag harer verrigtingen.* — Gelijk besluit als boven.

8) *Brief van den heer* ONNES, *die daarin zijn ontslag neemt als lid van den raad.* — De heer ONNES berigt, dat bijzondere redenen, welke moeijelijk schriftelijk kunnen worden opgegeven, hem nopen zijn ontslag te nemen, en dat hij de vrijheid neemt zich voortdurend aan te bevelen in de vriendschap en toegenegenheid der leden van den raad en hun zijnen dank betuigt, voor de vele blijken van welwillendheid, die hij van hen ondervonden heeft. — Voor kennisgeving aangenomen.

9) *Beraadslaging over het rapport nopens het instellen eener gezondheids-commissie.*

De heer OUDEMAN vraagt het woord en zegt te hebben behoord tot de meerderheid van de commissie, die heeft geadviseerd om burg. en weth. te verzoeken aan den raad eene voordragt te doen, om zich te doen bijstaan door eene commissie uit den raad in zake het toezigt op de publieke gezondheidsdienst. Spr. merkt op, dat ook in het vorige jaar de raad besloten had geene gezondheids-commissie in te stellen, als zijnde onbevoegd tot het benoemen van zulk eene commissie van leden buiten den raad, die verder, bij het bestaan der plaatselijk geneeskundige commissie overbodig en onraadzaam werd geacht. Sedert dat besluit is bij de Tweede Kamer der Staten Generaal het bekende voorstel van den heer WINTGENS behandeld en de minderheid van de commissie meende daaruit aanleiding te hebben gevonden tot verandering van het ten vorigen jare genomen besluit. In tegenstelling van het gevoelen dier minderheid gelooft spr., dat in de deliberatiën van de Staten Generaal niets voorkomt tegen de vroeger door den raad aangenomene uitlegging van art. 54 der gemeentewet, dat integendeel de heer WINTGENS zelf een der kundigste regtsgeleerden, de juistheid heeft erkend van de zienswijze van den Groninger gemeenteraad, als deze zich, op grond van gemeld artikel en art. 179, onbevoegd verklaarde tot het benoemen eener gezondheids-commissie buiten den raad. Ook voor de vroeger uitgesprokene meening, dat bij de bestaande plaats. geneesk. commissiën het instellen van eene gezondheids-commissie onnoodig en onraadzaam is, heeft spr. in die deliberatiën een nieuw argument gevonden, daar namelijk de heer GODEFROI (die als secretaris van de commissie voor geneeskundige staatsregeling geacht moet worden op de hoogte der zaak te staan) wees op het gevaarlijke van die twee commissiën naast elkander, en betoogde, dat het gelijktijdig bestaan van die twee commissiën, die geheel dezelfde attributen hadden, aanleiding zou geven tot botsingen en schromelijke verwarring. Wat dus bij die beraadslagingen in de Tweede Kamer is voorgevallen strekt meer tot bevestiging van het gevoelen der meerderheid, dan dat het daaraan afbreuk zoude doen.

Maar, zegt de minderheid, er is een brief van de plaats. geneesk. commissie zelve, die het instellen van eene bijzondere gezondheidscommissie aanraadt. Doch met alle bescheidenheid moet spr. opmerken, dat de gronden, waarop deze haren raad steunt, niet opgaan. Zij wil die gezondheidscommissie hebben benoemd, in navolging van de cholera- en typhuscommissie. Als men evenwel het thans medegedeelde verslag der typhuscommissie inziet, zal men ontwaren, dat deze niet alleen bestond uit geneeskunstoefenaars of deskundigen, maar deels uit geneeskundigen, deels uit partikulieren. En hoe verder uit zulk eene commissie van voorbijgaanden aard en met een geheel ander doel kan worden geargumenteerd tot de wenschelijkheid van eene vaste gezondheidscommissie verklaart spr. niet te kunnen begrijpen.

Eindelijk wordt gewezen op de circulaire van den minister van binnenl. zaken; doch men ziet voorbij, dat deze de instelling van gezondheids-commissiën niet heeft geboden, maar slechts heeft aanbevolen daaromtrent een onderzoek te doen. In andere gemeenten als Amsterdam, Leeuwarden, enz. is dan ook geantwoord, dat men de oprigting van die commissiën niet noodig achtte. De meerderheid der commissie heeft evenwel in die circulaire aanleiding gevonden om voor te stellen burg. en weth. te verzoeken om zich in het toezigt op de openbare gezondheid te doen bijstaan door eene commissie *uit den raad*. Alsdan zal zijn te gemoet gekomen aan het verlangen des ministers, aan de uitlegging van art. 54 der gemeentewet en aan allen, die van het bestaan eener gezondheids-commissie naast de pl. geneesk. commissie botsingen vreezen.

Spr. had zich gevleid, dat de commissie met eenparigheid van gevoelen zich daarmede zou hebben vereenigd; hij hoopt nu, dat de raad zich met het gevoelen der meerderheid zal vereenigen.

De heer DE LA FAILLE gevoelt zich verpligt zijne meening te uiten èn als medeontwerper èn als geneeskundige èn door de opmerking van den heer ONNES in de vorige vergadering, die niet wilde, dat in de eenige vergadering, welke spr. niet kon bijwonen, deze belangrijke zaak werd afgehandeld. Hij spreekt

1° over het rapport der commissie. De meerderheid verklaart zich tegen het benoemen van een gezondheidraad of commissie, geheel op dezelfde gronden als in het vorig rapport. Zij heeft toegestemd, dat die commissie kon worden benoemd volgens de wet, maar oordeelt, dat burg. en weth. ook zonder haar genoegzame voorlichting kunnen bekomen, en vreest botsingen van haar met het collegie van dag. bestuur of de pl geneesk. commissie, weshalve zij wenscht eene vaste commissie uit leden van den raad om burg. en weth. bij te staan. Spr. moet opmerken, dat zulk eene commissie nooit op verre na zal opleveren wat eene commissie van vreemden vermag, omdat zij minder zelfstandig is, burg. en weth. minder goed kan inciteren, en uit inschikkelijkheid niet zal doen wat behoort. Ook weten de leden van den raad niet allen genoeg van de verschillende takken van gezondheidsdienst af. Verder zoude zulk eene geneesk. commissiën alleen *adviseren:* — terwijl eindelijk de gevreesde botsingen even goed kunnen plaats hebben bij die commissie, welke men uit den raad wilde benoemd hebben.

Twee leden der commissie adviseren te regt het voorstel van de afdeeling van de geneesk. maatschappij aan te nemen, op grond, dat eene vereeniging en zamenwerking van deskundigen in verschillende vakken de eenige waarborg is voor eene goede en geregelde werking dier commissie, terwijl eene commissie van raadsleden alleen van de voorlichting van andere deskundigen gebruik zal kunnen maken, als zij die vraagt, en het juist de blik is van den deskundige, die de gebreken moet aan den dag brengen.

Spr. gelooft niet, dat de commissie inzage heeft gehad van de reglementen voor den gezondheidsraad in Utrecht en Rotterdam; anders zou spr. zich nog meer moeten verwonderen, dat de meerderheid nu nog, in strijd met het duidelijk verlangen des ministers, tot eene tegenovergestelde conclusie komt. Niet dat spr. een gevoelen zou willen aankleven alleen om den minister te believen, maar nu wij eenmaal een Minister hebben, die toont het goede te willen, is het voor dezen niet bemoedigend, dat zijne pogingen ten goede stuiten op den onwil en tegenstand — niet van ingezetenen of geneeskundigen, — maar van de gemeenteraden en dag. besturen, die hem niet begrijpen, of niet schijnen in te zien, dat het tot hunne heiligste pligten behoort, voor den openbaren gezondheidstoestand der ingezetenen te zorgen. Die tegenstand heeft hem dan ook grootelijks verwonderd.

De gezondheidspolitie kan niet tegelijk met de algemeene politie worden geregeld (ook daarom is zij waarschijnlijk zoo slecht uitgevallen in ons politie-reglement) maar zij behoeft eene afzonderlijke regeling, vereischt bijzondere voorstudiën, en kan alleen door personen van verschillende wetenschappelijke betrekking worden ten uitvoer gebragt. En hierin ligt ook juist het verschil met de bestaande pl. geneesk. commissien.

2° komt spr. op het geoorloofde en niet met de wet strijdende van zulk eene commissie. Zelfs de leden van de meerderheid hebben die onbevoegdheid (waarom de raad vroeger hoofdzakelijk tegen eene gezondheidscommissie was) laten varen en nu ook begrepen, dat, waar Raden en ged. Staten van andere provinciën dit hebben toegestaan en zelfs de Minister daarin geene zwarigheid ziet en veeleer die aanbeveelt, zulk eene zienswijze moet vervallen.

3° bespreekt hij de nuttigheid en noodzakelijkheid van zulk eene commissie. Hiervoor pleiten vooreerst de argumenten, die in de Tweede Kamer het voorstel van den heer WINTGENS deden verwerpen. Eenige van deze waren: dat men het voorstel beschouwde als eene greep in de verwacht wordende geneeskundige staatsregeling; dat eene *gedeeltelijke* verbetering minder wenschelijk is; dat de *gemeentebesturen* de magt en de bevoegdheid hadden zelve die regeling te bewerkstelligen (!); en eenigen die reeds geregeld hadden; dat het maken eener *wet* zelfs eene greep was in de autonomie der gemeentebesturen. — Spr. herhaalt, dat de gezondheidscommissie alleen zal zijn eene *adviserende*, *voorstellende*, geenzins eene beslissende; dat burg. en weth. of de raad zal kunnen besluiten. En als men nu alle die onderwerpen nagaat, waarover zoodanige commissie voorstellen kan doen, wier nut en noodzakelijkheid door niemand kan worden betwijfeld; en nagaat, hoe weinig op die punten hier werd en wordt gelet; dat reeds veel goeds door die commissie in Rotterdam en Utrecht is tot stand gebragt; als men ziet, hoe veel goeds reeds hier door de cholera- en typhus-commissie is bewerkstelligd, 't geen alleen betreft epidemiën; en er toch niet voor iedere ziekte eene afzonderlijke commissie kan tot stand komen; dan zal men toch wel niet het nut en de noodzakelijkheid kunnen betwijfelen van zulk eene commissie in eene stad als de onze: zoodat er nog al moed toe behoort hardnekkig ieder daartoe strekkend voorstel af te wijzen, tenzij er bijoogmerken zijn, die men liever niet wil openbaren.

4° vraagt spr., wat er toch eigenlijk tegen het benoemen eener gezondheids-commissie is? Waarom hier steeds de voorstellen van geneeskundigen ontvangen worden met een voornamen glimlach of verachtend afwijzen? Is het, omdat men vreest een overwegenden invloed van het verstand boven de materiële belangen? Spr. gelooft niet, dat de denkwijze van den raad zoo nederig is. Is het vrees dat hier eigenbelang en zucht naar heerschappij onder verborgen ligt? Maar die commissie is alleen een adviserend, voorstellend ligchaam, dat zich, gelijk het lot is van alle geneeskundigen, veel moeite wil getroosten zonder eenig voordeel, dat weet, dat van alles wat het doet voor zijne medeburgers, door de ingezetenen weinig, en door burg. en weth. geene notitie wordt genomen. Is het geldbejag? men stelt alleen voor een klein defroijement voor den secretaris bij de vele moeiten door dezen aan te wenden in navolging van Utrecht en Rotterdam.

5°. vraagt spr., of het wel een goeden indruk kan maken op het publiek, wanneer de raad steeds verwerpt al hetgeen dienen moet ter verbetering van den openbaren gezondheidstoestand? Vroeger had Groningen den roem van boven andere steden van ons vaderland uit te munten in gezondheid; de laatste 30 jaren hebben dien glans doen tanen, omdat er vroeger zeer veel is verwaarloosd, zoodat er nu ter verbetering zeer veel valt te doen. En dan verwekt het een treurig gevoel, dat welmeenenden en die de zaak kennen, hunne plannen en voorstellen steeds moeten opdringen en meestal nog zonder goeden uitslag. Daarbij is hier eene akademie; men zoude mogen verwachten, dat de *hygiène* hier in den besten toestand was; en toch heeft het tegendeel plaats.

Spr. eindigt met den wensch, dat het voorstel der minderheid worde aangenomen.

De heer DE SITTER vangt aan met te zeggen, dat ook hij meent te behooren tot de meerderheid van de commissie. Van de 5 leden namelijk hadden zich in de motieven 3 verklaard voor eene gezondheids-commissie, maar bij de conclusie had 1 van deze, uit vrees voor botsingen, met de 2 overige leden voorgesteld om eene commissie uit en niet buiten den raad te benoemen. Spr. komt op tegen de motieven door deze laatste meerderheid bijgebragt; deze beroept zich eerstens op de vrees, dat er botsingen zouden komen uit het gelijktijdig bestaan van eene gezondheids-commissie buiten den raad en de plaats. geneesk. commissie. En toch stelt zij voor eene gezondheids-commissie uit leden van den raad te benoemen. Spr. vraagt, of dan niet evenzeer botsingen zouden zijn te vreezen? Door dit motief wordt z.i. dus de stelling zelve ondermijnd.

Een tweede motief was door den heer OUDEMAN aangehaald uit de rede van den uitstekenden regtsgeleerde, den heer WINTGENS, maar ook dat bewijst niet tegen de conclusie uit de deliberatiën in de Tweede Kamer getrokken, dat nl. art. 54 der gemeentewet ook in dien zin kan worden uitgelegd, dat de gemeentebesturen bevoegd zijn tot het benoemen van eene gezondheidscommissie buiten den raad.

Men heeft verder gewezen op de voorbeelden van andere steden, die geen gevolg hebben gegeven aan de circulaire des ministers. Dat de gemeenteraden bevoegd zijn daaraan geen gevolg te geven, zal wel aan geen twijfel onderhevig zijn; maar de vraag is hier of de raad bevoegd is daaraan wel gevolg te geven en of de benoeming van eene gezondheids-commissie raadzaam is. En dan gelooft spr., dat de reeds bijgebragte argumenten afdoende zijn om het nut van die commissie te bewijzen. Maar van dat nut is ook de meerderheid overtuigd, die toch concludeert tot het benoemen eener commissie. Alleen is er nog kwestie of die gezondheids-commissie zal worden benoemd uit of buiten den raad; en dan is hij het met vorigen spr. eens, dat de leden van den raad, behalve den heer DE LA FAILLE, niet die speciale kennis hebben, die in eene gezondheids-commissie wordt vereischt. Wordt die commissie uit den raad benoemd, dan zal dit zijn eene afkeuring van burg. en weth., alsof deze de gezondheidsdienst niet voldoende waarnamen; maar benoemt men eene commissie buiten den raad, dan blijft men buiten dat dilemma en laat burg. en weth. onafhankelijk daarvan werken.

Spr. merkt nog op, dat de heer WINTGENS de gezondheids-commissiën en de pl. geneesk. commissiën genoemd heeft „twee medische collegiën, wier attributen gelijk zijn, of ik begrijp de zaak niet", maar dan verklaart hij, dat die heer de zaak niet begrijpt, want dat geen enkel attribuut van die collegiën gelijk is, dat zij nimmer op een gelijk terrein werken.

Hij drukt ten slotte de hoop uit, dat de raad zich met zijn gevoelen zal vereenigen.

De heer MESDAG moet een enkel woord opmerken, omdat hij dat eene lid is, van wien vorige spr. gezegd heeft, dat alleen in de conclusie tot de meerderheid behoorde. Spr. herhaalt dat, hoezeer overtuigd van de noodzakelijkheid eener gezondheidscommissie en dat deze niet strijdt met de wet, hij evenwel met de conclusie der meerderheid instemt, vooral ook omdat hij van eene commissie buiten den raad eene inmenging in de geldelijke aangelegenheden der gemeente vreest. De heer DE LA FAILLE heeft gezegd, dat men hier alleen eene adviserende commissie bedoelde, maar reeds wordt bij de instructie voor den secretaris eene geldelijke belooning voor dezen voorgesteld en verder wordt van eene jaarlijksche begrooting gesproken. Er zal dus geld noodig zijn, en spr. maakt zwarig-

heid aan zoodanige commissie de beschikking over de geldmiddelen der gemeente over te laten, uit vrees voor botsingen.

De heer DE SITTER merkt hierop aan, dat die begrooting toch niet te zwaar moet wegen, aangezien deze alleen betreft de belooning van den secretaris, eenige boeken papier, wat schrijfbehoeften en dergelijke kleinigheden, terwijl de raad het voorts in zijne magt heeft om ieder jaar zoo weinig geld te verleenen als hij verkiest.

De heer CREMERS wil niet vragen naar de wettigheid van het benoemen eener gezondheidscommissie; sommigen achten dit wettig, anderen niet; 't geen geschied is geeft evenwel kracht aan beide zijden. Men heeft gezegd, dat het benoemen eener gezondheidscommissie uit den raad een verwijt zou zijn aan burg. en weth.; maar spr. ziet niet in, waarom, als dit waar was, dan ook niet eene commissie buiten den raad (die meer kracht zal hebben en sterker werken) eene afkeuring van het toezigt van burg. en weth. zou zijn. Doch dit daarlatende, zegt spr. dat er nu alleen eene keuze schijnt te moeten worden gedaan tusschen eene gezondheidscommissie uit den raad of van andere personen. Spr. zou in 't geheel geene commissie verlangen, maar zoo eene, dan zou hij die uit leden van den raad willen hebben zamengesteld. Tot aanbeveling van eene commissie buiten den raad wordt aangevoerd, dat deze, zamengesteld uit mannen van verschillende wetenschappelijke ontwikkeling alleen den blik heeft, die de fouten zal aanwijzen, dat zij buitendien een warm hart heeft voor al wat de openbare gezondheid betreft. Maar is dit zoo, dan zullen die mannen toch ook aan de commissie uit den raad wel die fouten aanwijzen en dan vertrouwt spr., dat deze een even warm hart bezit om die te onderzoeken en dat men zoodoende tot hetzelfde doel zal geraken. De voordeelen staan alzoo gelijk, maar de nadeelen van eene commissie buiten den raad mist men.

Er is gezegd, dat de gezondheidscommissie alleen zal adviseren, zoodat daarin nimmer bezwaar kan gelegen zijn. Spr. betwijfelt dit; feitelijk zal er worden gehandeld in strijd met de wet; aan burg. en weth. is het toezigt op de openbare gezondheidsdienst opgedragen, terwijl die commissie voortdurend een waakzaam oog zal houden op den gang van zaken. Daartusschen bestaat geen verschil, zoodat er ligt botsingen zullen ontstaan.

Nog is gezegd, dat de commissie uit den raad burg. en weth. niet genoeg zal inciteren, en dat de gemengde commissie meer zal doordrijven. Maar dit is het juist wat spr. vreest, dat botsing zal veroorzaken. Zij zal te sterk werken, als zij zich overtuigd houdt, dat degenen welke een ander gevoelen zijn toegedaan, bijoogmerken hebben.

De heer VAN HEIJNINGEN BOSCH zegt met schroom te zullen stemmen tegen de conclusiën van het rapport om de drijfveren door den heer DE LA FAILLE aan eene afwijzing toegeschreven. Maar spr. werpt deze verre van zich en de leden van den raad. Het geheele onderwerp wordt nu ten tweedenmale behandeld, de eerste maal zeer uitvoerig, en toen heeft de raad besloten, dat hier geene gezondheidscommissie zou worden ingesteld. Nu had spr. verwacht, dat op de missive van den minister van binnenl. zaken eenvoudig zou zijn geantwoord, dat de zaak reeds haar beslag gekregen had en de raad had besloten om geene gezondheidscommissie te benoemen. Dit is niet geschied, en nu is weder te beslissen op het rapport van eene commissie, waarvan de meerderheid concludeert tot het benoemen van eene gezondheidscommissie uit den raad en de minderheid van eene buiten den raad.

Spr. is tegen beide en wel tegen eene commissie buiten den raad op de gronden in het vroegere rapport uiteengezet, nl. uit vrees voor botsingen, wegens de kostbaarheid, en de verwarring, die daaruit zou kunnen ontstaan. Ook heeft spr. nog een groot bezwaar, de vrees, dat als de gemeenteraden de geneeskundige dienst regelen, alsdan van eene algemeene regeling niets zal komen. Spr. heeft met genoegen den lof gehoord aan den tegenwoordigen minister van binnenl. zaken toegebragt; maar dan ook hoopt hij niet zonder grond, dat deze minister eindelijk tot eene algemeene regeling van de geneeskundige dienst zal overgaan, en dan acht hij eene regeling vooraf bij gedeelten verderfelijk.

Wil men nu eene commissie uit den raad benoemen, 't is hem goed, maar men moet deze niet aan burg. en weth. opdringen.

Straks is gewezen op het voorbeeld van Amsterdam. Daar zijn ook gelijke bezwaren als hier tegen eene gezondheidscommissie geopperd, maar heeft men gewenscht iets te doen om aan den wensch des ministers te gemoet te komen en besloten een voorstel te doen tot uitbreiding der plaats. geneesk. commissie. Dit heeft spr. geleid om als amendement voor te stellen, dat de raad besluite te antwoorden, dat een gezondheidsraad, gelijk door den minister wordt bedoeld, niet noodig wordt geacht, maar dat de raad het wenschelijk acht, dat van regeringswege de plaats. geneesk. commissie zoo worde gewijzigd, dat zij tevens wordt eene gezondheidscommissie.

De heer VAN IMHOFF zou gaarne zien, dat er eene gezondheids-commissie buiten den raad benoemd werd, zoo hij meende, dat dit kon geschieden. Hoe meer ingezetenen er deelnemen aan het bestuur, des te beter. Hij vreest ook geene botsingen, maar het is zijne overtuiging, dat de benoeming van die commissie zou zijn eene schending van het staatsregt, eene afkeuring van het kiesregt en zou te kennen geven een wantrouwen in de gemeenteraden. Spr. erkent, dat dit niet de bedoeling is, maar toch liggen die drie punten z. i. op den bodem van het voorstel.

Zijn gevoelen is, dat een collegie, door openbaar gezag ingesteld en bekleed met de bevoegdheid om zich voortdurend bezig te houden met een tak van de huishouding der gemeente, is een regeringscollegie, en tot de instelling van zoodanige staatsmagt houdt hij den raad onbevoegd. Wie regeren zal, wordt geregeld in de grondwet en andere staatswetten. En waar nu is in een van die wetten eenige bepaling te vinden, waarbij het aan de gemeenteraden veroorloofd wordt de zorg voor een tak der gemeentehuishouding aan anderen over te dragen. De raad mag zich noch van 't geheel noch van een deel der magt, haar bij de grond- en gemeentewet opgelegd, ontdoen. De raad mag zich wel doen bijstaan door deskundigen, maar dan als beambten en collegiën, en deze zijn dienende personen, onderworpen aan de bepalingen van benoeming, schorsing en ontslag.

Welke is, vraagt spr. verder, de taak der regering, welke die van deskundigen in zaken van bestuur? Deze kunnen alleen licht geven op die punten, welke door het bestuur niet kunnen worden beoordeeld. Spr. zou er niets tegen hebben, dat de deskundigen zelve regeerden, maar dit is nu eenmaal niet in de kieswet bepaald, wij hebben geene vertegenwoordiging van capaciteiten, maar van diegenen, die door den census bevoegd worden verklaard.

Spr. heeft ook nog dit tegen eene gezondheidscommissie buiten den raad, dat deze eigenlijk niet zou doen, wat men van deskundigen mag verwachten, omdat hij het licht, dat deze verspreiden moeten, liefst zuiver en onvermengd wil hebben. En bij eene commissie als de voorgestelde, uit zeer heterogene bestanddeelen te zamen gesteld, zou bij verschil van gevoelen, eene stemming van de meerderheid moeten beslissen, terwijl misschien de deskundigen tot de minderheid behooren. Zal het advies van deskundigen op de overtuiging werken, dan moet men weten, wie het geeft, dan moet het licht zuiver schijnen.

Verder heeft spr. nog hooren beweren, dat de gezondheidstoestand der gemeente sedert 30 jaren zoo was achteruit gegaan. Spr. wil dat op de getuigenis van den spr. gaarne aannemen, maar moet toch zeggen, dat hij onlangs in de Economist eene statistiek heeft gelezen, waarbij onze stad de vierde of vijfde plaats bekleedde, wat haren gezondheidstoestand betreft.

De heer DOMMERING merkt op, dat bij de vroegere behandeling dezer zaak de bevoegdheid van den raad was bestreden, welke grond nu, na de ministeriële circulaire was vervallen. Nu mag alleen de vraag zijn, of de oprigting van eene gezondheidscommissie doelmatig en nuttig is? Na al wat daarover gezegd is, schroomt hij niet die vraag toestemmend te beantwoorden. Dat er eene pl. geneesk. commissie bestaat doet niets ter zake, want haar werkkring is niet die, welke hier gevraagd wordt. Burgemeester en wethouders kunnen evenmin in de bestaande behoefte voorzien, en ook niet eene commissie uit den raad. Z. i. kan eene afzonderlijke commissie van leden buiten den raad doelmatig werkzaam zijn; deze kan de gezondheidspolicie overzien, kan werken op de publieke opinie; door haar voorgelicht kan de raad krachtige besluiten nemen.

De heer TRIP heeft gehoord, dat men op den minder gunstigen gezondheidstoestand van Groningen gewezen heeft, terwijl deze stad vroeger bekend stond als eene der gezondste plaatsen. Hij wist niet, dat dit zoo veranderd was, maar wil gaarne erkennen, dat men misschien niet in alle opzigten een gelijken tred heeft gehouden in vooruitgang met andere plaatsen; hij erkent, dat vroeger niet altijd genoegzame zorg gewijd is aan punten, welke in verband stonden met de publieke gezondheid, doch hij gelooft, dat dit thans geenszins het geval meer is, dat burg. en weth. thans met kracht doorzetten wat men wenscht dat eene gezondheidscommissie zal moeten doen.

Hij wijst er op, hoe men thans let op de verbetering van riolen, wanden en goten en dat vooral de laatste tijd getoond heeft, dat burg. en weth. in dit opzigt niet nalatig zijn en de raad, voor zooverre dit met de financiën bestaanbaar is, daarvoor gelden toestaat. Eene gezondheidscommissie zal ook letten, zoo zegt men, op den afvoer van foecale stoffen. Burg. en weth. hebben ook nu weder getoond, door de indiening van een uitvoerig verslag, ten einde tot eene vaste regeling dezer zaak te komen, dat dit punt hun ter harte gaat. Ten aanzien van de zindelijkheid der gemeente wijst spr. er op, dat er nu ook *f* 2000 op de begrooting is uitgetrokken voor den aankoop en oprigting van privé's. Voorts wordt de meeste zorg besteed aan de verbetering van schoollokalen en goede luchtverversching. Nog niet lang geleden is er eene nieuwe school gebouwd, waarbij deze zaak wel in het oog gehouden is, ook nog dezen zomer en nu weder zal een derde lokaal verbeterd worden. Men wil, dat eene gezondheidscommissie de buurten gezonder zal maken, maar hij vraagt, of niet door dit een ander de buurten gezonder moeten worden en wat de vochtigheid aangaat, of daarin niet voorzien wordt door de verbetering der riolen. Het onderzoeken der woningen zal ook z. i. door eene plaatselijke verordening geregeld kunnen worden. Men kan natuurlijk niet alles te gelijk doen, doch uit het een en ander ziet men, dat alle ten aanzien van de gezondheid genoemde, en belang verdienende punten met kracht worden behandeld.

Wil men nu eene commissie uit den raad om burg. en weth. in dit opzigt bij te staan, hij zal zich daartegen niet verzetten, maar ronduit gesproken, acht hij dit niet zoozeer in het belang der gemeente. Zulk eene commissie die voortdurend werkzaam is, zoude over de kleinste zaken burg. en weth. dienen van berigt en raad, daardoor zoude, men kan dit wel begrijpen, veel tijd geroofd en de loop van zaken gestremd worden. Spr. geeft de voorkeur aan het amendement van den heer V. HEIJNINGEN BOSCH.

De heer DE SITTER beantwoordt hetgeen door eenige sprekers gezegd is. Tegenover den heer CREMERS doet hij het groote verschil uitkomen tusschen eene commissie buiten den raad zooals door hem wordt begeerd en de voorgestelde commissie uit raadsleden bestaande. Door den heer VAN HEIJNINGEN BOSCH is op het voorbeeld van Amsterdam gewezen. Spr. wenscht in geenen deele, dat Groningen zich regele naar hetgeen men te Amsterdam doet, vooral niet in dit opzigt. Maar wat het besluit ten aanzien van de plaats. geneesk. commisse aangaat, dit zoude eene schending der wet zijn, want de werkkring dier commissie is geregeld bij kon. besluit. De heer VAN IMHOFF ziet in de instelling eener gezondheidscommissie eene schending van staatsregt, op den grond daarvan ligt eene afkeuring van het kiesregt, en dat de raad onbevoegd is zulk eene commissie in te stellen. Wat die onbevoegdheid aangaat verwijst hij naar het voorbeeld van Rotterdam; daar is eene gezondheidscommissie ingesteld, het besluit daartoe is door Ged. Staten goedgekeurd, ten bewijze dat deze daarin geene onbevoegdheid zagen, en eindelijk wordt dat voorbeeld aan andere gemeenten ter navolging aanbevolen door den minister van binnenl. zaken. Het verschil tusschen zulk eene commissie en een regeringscollegie ligt hierin, dat die commissie met geenerlei staatsmagt bekleed is, zij heeft geene magt, zij kan geen enkel besluit nemen en kan alleen raad geven.

Ook is aangevoerd, dat het licht dier commissie niet zuiver zoude zijn. Spr. toont ter beantwoording daarvan aan, hoe zulk eene commissie zoude kunnen werken en heldert dit door een voorbeeld op, met verwijzing naar den bouwvalligen toestand van een gebouw op den Kranepoortenwal. Den heer TRIP, die op onderscheidene verbeteringen in den laatsten tijd heeft gewezen, antwoordt spr., dat hij met genoegen dit alles ziet en hoopt, dat het dag. bestuur met die verbeteringen zal voortgaan, maar ten bewijze, dat het dag. bestuur zonder eene commissie niet alles weten kan, noch juist welke maatregelen zij het meest geschikt moet nemen, wijst hij er op, dat voor eenigen tijd het water van het Winschoterdiep vergiftigd was, ten gevolge van eene fabrijk in eene andere gemeente, welke echter gelukkig geene andere gevolgen heeft gehad dan den dood van eene menigte visschen. Verder wijst hij er op, dat er in den laatsten tijd, ook door medewerking van den raad, eene menigte mestvaalten, bloedverzamelplaatsen enz. opgerigt zijn, waaromtrent eene commissie, zoo die bestaan had, had kunnen adviseren.

De heer VAN HEIJNINGEN BOSCH doet den vorigen spreker opmerken, dat hij omtrent zijn voorstel in eene dwaling verkeert, daar hij alleen voorgesteld heeft den wensch aan den minister te kennen te geven, dat de werkkring van de plaats. geneesk. commissie van regeringswege worde uitgebreid.

De heer DE LA FAILLE beantwoordt nog kortelijk de tegen zijn gevoelen aangevoerde gronden; waarop nog nadere ophelderingen gegeven worden door de heeren TRIP, OUDEMAN en V. HEIJNINGEN BOSCH.

De voorzitter deelt als zijn gevoelen mede, dat hij zich vereenigt met het voorstel der meerderheid van de commissie, om n.l. eene commissie te benoemen uit leden van den raad.

Na eenige discussie omtrent de vraag, of het amendement van den heer V. HEIJNINGEN BOSCH als een amendement dan wel als een nieuw voorstel beschouwd moet worden en wat het eerst in stemming gebragt zal worden, wordt het amendement van den heer VAN HEIJNINGEN BOSCH aan de stemming onderworpen en met 10 tegen 7 stemmen aangenomen. (*Tegen:* de heeren *Wichers*, *van Houten*, *Dommering*, *Geertsema*, *de Sitter*, *de la Faille* en *Slot*.) Hiermede vervallen natuurlijk de conclusiën door de meerderheid en de minderheid van de commissie voorgesteld.

10) *Geloofsbrieven van den heer mr.* O. Q. I. J. VAN SWINDEREN. Tot onderzoek hiervan wordt eene commissie aangewezen, bestaande uit de heeren DOORNBOSCH, VAN HOU DE SITTER, CREMERS en MESDAG.

De vergadering wordt voor een half uur geschorst.

Na heropening der deuren adviseert de commissie, bij m van den heer DOORNBOSCH, tot toelating van den benoe waartoe wordt besloten.

11) *Missive van den rentmeester der stadsveenen, magti verzoekende tot den verkoop van het regt van vergraving eenige bunders veen te Ter Apel.* — Op advies van de commissie, stellen burg. en weth. voor die magtiging te leenen en wordt hiertoe besloten.

12) *Missive van den rentmeester, magtiging verzoekend den verkoop van* 900 *boomen te Ter Apel en Ter Haar* Gelijk besluit.

13) *Missive van de voogden van Jacobi- en Annen huis*, over de benoeming van een voogd, in plaats van m B. LOHMAN, voordragende: de heeren mr. W. LAMAN TRI dr. D. DE VRIES REILINGH. — Burg. en weth. voegen hi nog de heeren dr. G. ACKER STRATINGH en F. RINSMA.

Tot de benoeming overgegaan zijnde wordt de heer TRIP 11 stemmen tot voogd verkozen.

14) *Adres van mr.* H. VAN GIFFEN *over de voldoening een coupon.* Adressant herinnert, dat hij in 1851 de bet verzocht heeft van *f* 40 voor eene coupon uit de geldlee van 1846, omdat die aan hem toebehoorende coupon was loren gegaan en waarschijnlijk vernietigd; en dat dit ve was van de hand gewezen.

Daar nu die coupon met Nov. aanst. zal zijn verjaard, zoekt hij nu op nieuw, dat de ontvanger worde gemagtigd hem die *f* 40 uit te betalen. — In handen van de vroe commissie in deze zaak gesteld, bestaande uit de he MULLER, VAN IMHOFF, TRIP, DE SITTER en VAN ITTERSUM.

15) *Adres van* G. UCHTMAN, *gewezen commies, om w eene gratificatie van f* 100 *te mogen ontvangen.* — Aa houden.

16) *Adres van* J. W. SISSINGH *om in zijne behuizing de Groote Markt een banketbakkersoven te mogen oprigte* De wethouder TRIP heeft hiervan proces-verbaal opgem er bestaat tegen die oprigting geen bezwaar, weshalve hij viseert het verzoek toe te staan, met eene voorwaarde no het metselen van den schoorsteen. — Dienovereenkomstig sloten.

17) *Besluit van Ged. Staten, houdende dat de verki voor een lid der Prov. Staten, in plaats van den heer* ON *zal plaats hebben op den* 12*den Nov. a.s.*

Tot leden van het stembureau in dit hoofdkiesdistrikt den door den raad benoemd de heeren VAN HOUTEN en D MERING; tot plaatsvervangers de heeren DE SITTER, QUI en EDELINCK.

18) *Rapport over het onderhoud der kazernes*, bij monde den heer CREMERS. In handen der commissie was gestel missive van den minister van oorlog, geschreven in antw op eene vroegere missive van den raad aan den minister, wa de raad als zijn gevoelen te kennen gaf, dat het souv besluit van 1814 vervallen was door art. 212 der grondwet zoover de gemeenten door hetzelve zijn belast met de ko van kazernering.

De minister antwoordt thans zoo, alsof de raad dat be geheel voor krachteloos hield, welke opvatting evenwel ui lucht gegrepen is, daar de woorden van die raadsmissive delijk zijn. Z. exc. ontvouwt verder de redenen, waarom meent, dat genoemd besluit, ook in zooverre de verpligting gemeenten betreft om de kazernering te bekostigen, nog ve dend is. De commissie verwijst naar het vroeger door haar gebragte verslag, waarin die meening voldingend is weder Eindelijk zegt de minister, dat hij over de kazernering g andere voorschriften kan geven en dat het gemeentebe dit wel zal begrijpen. De commissie gelooft integendeel, de gemeente tot die kazernering niet verpligt is en geeft da op, wat zij vermeent, dat nu behoort te worden gedaan.

In 1855 was besloten, dat de gemeente zich voorloopig het onderhoud der kazernes zou blijven belasten, omdat de d voor betrekkelijke som op de begrooting was uitgetrokken.

Die som zou dus nu van de begrooting van 1857 ku wegvallen. Dit zou aan den minister doen zien, dat het de gemeente ernst is. Doch de dienst is reeds aangevange er zouden alzoo moeijelijkheden kunnen ontstaan. De comm raadt daarom aan de som op den post voor onvoorziene ui ven over te brengen.

Zij adviseert ten slotte te besluiten een afschrift van vroeger rapport aan den minister af te zenden, te gelijk eene missive van burg. en weth., waarvan zij een co heeft opgemaakt en waarin wordt medegedeeld, dat de raa sloten heeft voor het onderhoud der kazernegebouwen 1857 geene gelden meer toe te staan en dat alzoo voo niet meer van wege de gemeente in de voorgestelde diens kunnen worden voorzien — Ter visie gelegd.

19) *Adres van* E. J. BOSWIJK *te Pekela, verzoekende ingeboekt te worden als meijer der stad, zonder betaling va twintigsten penning.* — In handen van de veencommissie ges

20) *Missive van burg. en weth. van Peize, in het b dier gemeente er op aandringende, dat de weg van S over Norg, enz. over Peize en niet over Roderwolde w gelegd.* — Gesteld in handen van de commissie *ad hoc.*

21) *Adres van* R. OORTWIJN *om benoemd te worden opzigter over de straatvuilnis.* — Bij de andere adr gedeponeerd.

22) *Verzoeken van* J. BULTHUIS, G. J. NANNINGA en I STOK, *om heemsteden te Stadskanaal in erfpacht te bekomen* Toegestaan, onder goedkeuring van Ged. Staten.

23) *Adres van* M. EEKMA, *gewezen buitengewoon comm eene gratificatie verzoekende.* — In handen van burg. en gesteld.

24) *Rapport op een adres van* DE MOL MONCOUR WIJNNE, *eene wijziging verzoekende in de vergunning to oprigten van eene dare of eest.* — De heer TRIP rappor dat de raad die oprigting had toegestaan, mits de schoor 4 el boven den nok van het dak (15 el boven den grond) opgebouwd. Hiertegen is door adressanten bezwaar geopp omdat er geen voorbeeld bestaat, dat de schoorsteen zoo moet worden opgerigt. De heer TRIP acht de gewone ho van $12\frac{1}{4}$ el wel voldoende en adviseert dus gunstig op adres te beschikken.

De heer MESDAG stelt voor de vroeger beslotene ho van 4 el boven den nok met 2 el te verminderen, alzoo 13 el boven den grond.

Dienovereenkomstig besloten.

25) *Missive van mr.* S. M. S. MODDERMAN *den uitslag b tende van de procedure tegen* D. A. WREESMAN *te Pekela.* vonnis van de arr.-regtbank van Winschoten, d.d. 22sten d is aan den eischer (den burgemeester namens de gemeente ningen) de eisch tegen genoemden gedaagde ten volle t wezen. Over de executie van het vonnis zullen te zijner de noodige voorschriften worden gevraagd. — Voor notifi aangenomen.

De zitting wordt, na voorlezing der korte notulen, h gesloten.

Te *Groningen*, bij de Erven C. M. VAN BOLHUIS HOITSE